

В. Янзв

Шляхи

Пластове В-во
"Молоде Життя"

EX LIBRIS

РОМАНА

ВЛАДИСЛАВА ШЛЯХИ

ШЛЯХИ

Wolodymyr Janiw

L I N E S

P O E T R Y

M U N I C H 1 9 5 1

«Molode Zytia» Ukrainian Scouts Publishing House

TULA-online.org

ВОЛОДИМИР ЯНІВ

Ш Л Я Х И

М Ю Н Х Е Н 1951

Пластове Видавництво „Молоде Життя“

TULA-online.org

Володимир Янів, *21. листопада 1908. р., у Львові.
Перший друкований вірш: „Перебій Прута“ у місячнику
„Молоде Життя“ за VIII—X. 1926., ч. 7. (36).
Збірки поезій: „Сонце й ґрати“ (Берлін, 1941).
„Листопадові фрагменти“ (Берлін, 1941).

Обкладинка М. Білинського

Друк: Степан Слюсарчук, Мюнхен 8, Розенгаймерштр. 46а.

УКРАЇНІ

I. — VI. і IX. — Краків, Монтелюпіх; 9—16. II. 1942.
VII. і VIII. — Мюнхен; 4. II. 1951.

I.

Тобі з незлобним усміхом дитини
Святі я почування нелукаві, —
Тобі зложив у дані, Україно,
Як у вогні кривавились батави.
Як падали герої в тінях стягу,
Як виростали на степах могили,
Просив для лицарів я в Бога сили,
Щоб ворогів перемогти ватаги.

Томились немічні дитячі руки,
Простягнені у вірі й у відчаю,
Як крилами галки, ворони й круки
Стемнили сонце й радість в ріднім краю.
Бажання, сни й відроджені надії
Я ніс Тобі й безсилля перше люті;
О, ні! годин ніколи не забути,
Як біль Твій посріблив у мене вії.

І житимуть зо мною до загину
Луни вогнів, пориви і титани,
Шоломи лицарів, — казки дитини,
Посвята й віра в соняшний світапок.
Пісні стрільців із батька уст єдиних
Ведуть на прю й покличуть до відплати:
За славу й честь! — степи, Кавказ, Карпати
Тобі життя і щастя, Україно!

II.

Років весняних чар, — і перші стежі
По тіла гарт і сміх безжурний, юний,
— Я полюбив вузькі плаї ведмежі,
Сповитого у громовиці ґруня.
Полісся болота і чорні води,
— Манили плавні, комиші й лілеї.
А ген! сміх золота понад землею,
Багатство й туга рідної природи.

Іти! Іти я хочу і збагнути
Всі тайни степу, пралісу й просторів,
В зусиллі міряти безкраї путі,
В труді убити почування хворі;
Скупатись в росах трав, в красі країни,
Упитись зілля запахом і квіту
І жити лиш Тобі й Тобі горіти
В безжурності юначій, Україно.

І мушу путь і кожну п'ядь любити:
Волинь, засіяне кістьми Поділля,
Степи кривавою рососою вмиті,
Вишневий сад, — його розквітле гілля,
Кубань і скелі дикого Кавказу.
О, Боже! дай із водами ручаю
В глиб нетрів вникнути святого краю
Й на день грядучий насталити м'язи.

ІІІ.

Зійшлися, зіллялися народу путі —
Злучилися з дорогами людини,
І стали жертвою усі мінuti,
Удари серця всі були лиш чином.
Тепла я зрікся, дому і родини,
Прокляв я спокій і не знав любови,
Аж біль близьким сів хмарою на брови
І йшов прокльоном у життя хвилини.

А ув очах кривавими вогнями
Хтось пише назви: Листопад і Крути!
О, ні! не здержати мене сльозами,
Як край мій крови повен і отрути.
Бо це не я й не ми, а гнів стихії
Встає із попелів святих до бою,
Щоб прапор мав завжди нам горою
І жах у ворога рядах посіяв.

І мало труду, — завжди нам ще мало!
Не слава в снах, а служба і посвята,
Щоб сурми перемогою заграли
Й Базар бої помстили і гранати.
І що нам щастя, смерть чи сумерк днини?!
— Нам щастя бій один і перемога,
Бо іншої не знаємо дороги,
Любови, дому ні життя людини.

VI.

І у залізах вірні до загибну,
Ми друзям з тьми одиночок привіти
Всі слали муром: Слава Україні!
І мусів мур заввзяттям нашим жити.
Здригався в'язів гордими піснями, —
Нездавленим могутнім унісоном;
І зовом унісон вдаряв і дзвоном,
У такт із непокірними серцями.

А хоч за піч в тортурах сивів волос,
Стискалися уста й завмерло слово,
Щоб болю стогін нам не вирвавсь кволо
І дрожем ми не зрадились в розмові,
Що душу нам переорала туга,
Що й в нас хати, і суджені, й родина,
Що батько сивий зарідав за сином!
... І на роки скувала нас наруга.

То йшли роки в надії і в омані,
Що все ж живем ще й діємо в безділлі,
Аж раз жорстока дійсність в вічі гляне,
Що — безпотрібні світові й безсилі —
Життя й усе крім честі ми спалили,
Зреклися мрій, і іменн, і слави;
Проте снімо всі, щоб колись ще в лавах
Отчизні кров ми принесли і тіло.

V.

Нам очі радістю не загорілись,
Як одчипилися понурі брами;
Чужі осталися ми й незрозумілі,
А світ незгідний був зі спів казками.
В запіллі вирости й розперлись другі,
А ми даремно кликали за хлібом.
І бачили в нас злочини і хиби —
Виною стали близни і заслуги.

Як падали дуби на вихрі й друзі,
Як суджені холодними ставали,
Ішли самотні ми, у вічній хузі,
Проте зацеклі в болі і без жалю.
І сумнів ми несли Тобі, і сором,
Що вихор нам пошарпав горді крила,
Що меркли задуми і слабло тіло.
І розпливались ми без діл в просторі.

Проте, без віри навіть і прокляті,
Не ходили ми з давньої дороги
І привид кликав нас родини й хати,
Що ще десь знайдем істину у Бога.
І встане чин і віра у обнови
Із молитов дитячих літ, з ікони,
І серце в сумніві не прохолоне!
І буде знов огонь в очах і в слові.

VI.

То щоб життя спасти з потопа й тіло,
Книжки лишили ми, — портрети й рами,
Гробниці й мощі, спогади й могили,
І сні, що вилились з грудей піснями.
Там тишини сторожать скарабеї,
Що підуть тугою за щастям з нами,
За святістю залишеного храму,
За квітами, житами і землею.

О ні! не наше тіло ми спасали,
Як проміняли край на блукання,
Бо серце не знесло б розстання й жалю
За сонцем золотим і небом синім.
Ми мріяли, що день нам в чинах встане,
Що рук, сердець ще й крові буде треба,
І у вогнях палатиме знов небо
І підуть знов па прю бійці й титани.

Тоді, тоді прорвуться леґіони,
Мов з грізних гір нестримана лявіна.
Всміхнуться нам залишені ікони, —
Зрадів мати з повороту сина.
І схочем будувати пантеони,
Палати, пам'ятники і святині,
— Багатші й кращі, ніж стоять в чужині,
Щоб вдруге сором не палив полоцу.

VII.

Прости, — помилуй за невчасні квіти,
За проти брата ставленого брата,
І не карай за усміх і привіти,
За серце неосквернене для ката.
Бо хто запише, — хто повість-розкаже
Глибінь брехні й підступної облуди,
І біль їдкий осміяного люду,
І дику лють розливої прокази.

Блаженна кара й месть святого Гніву
За тих обдурених братів в полоні,
Що замість хліба, — в страстей мить жахливу,
Погризли пальці в розпачі, долоні.
За тих борців, постріляних під полотом,
На роздоріжжях вшаних, — базарах;
За грабежі, розбої і пожари,
Потопу гнил, негоді й підлоти.

Даремних сподівань гірка отрута
Посіяна скрізь попелом обману.
Ураз розчарування не забути,
Що наша мрія дійсністю не стане.
А все ж не вбити пристрасти ні віри,
І дужча кволит сумнівів надія,
Що спалахне, розблисне, заясніє
У димі мірри — в ладані офіра!

VIII.

Відкрита грізна книга з печатками:
І вершинки таємні й дикі коші
Промчали перед нашими очами,
— І вороні, і чалі, і червоні!
І мором, голодом, мечем, звірима
Несе руїну, знищення й загладу
Нещадна Смерть з немилосердим Адом
— У полум'ї пожеж і в чаді диму.

Зчорніло сонце й місяць став кривавий,
Сп'яніла кров'ю постать в кармазині
Життя святих і праведних розчавить
І нищить мир у миру четвертині.
В залізі сарана, із людським видом,
Трави ні зілля не псує, ні жита,
А тільки болем чоловічим сита.
І муки всім від скорпіонів їді.

І погорить землі й рослини третина,
Третина океанів кров'ю стане,
Третина вод погіркне від полщу
Й третина зір та сонце буде тьмяне.
Кінець віків в червоному Вавилоні,
У матері розпусти і гидоти,
— І тільки праведність свята чесноти
Спасе нас, звільнить, виведе з полону.

IX.

І грою ймення дороге в акорді, —
— Неназване, а вже прочуте й знане,
Встає з переказів, із книг історій,
Воскресе в барвах і в піснях Болнів,
У образах і в рушників мережах,
У алябастрі різьб і в склі вітражу,
В патині палаців, що перекажуть
Про давній міт, в струнках застиглий вежах.

Про предків ковані мечі і м'язи,
Щити князів на мурах Царгороду,
Про помсти певблаганної накази
І Святославові бої й походи;
Про післанництво Калки і Каяли,
Як одностайно стали там за віру
Князі на оборону ладу й миру,
Щоб правді і красі були ми валом.

О! жити, жити і життя творити
І в пам'ятниках створене закути,
Щоб скрізь були будівлі заповітом,
Що даром не пройти, не проминути
Народам, поколінням ні людині, —
Щоб гімнами, хоралами й піснями
Прорік надхненно мертвих мурів камінь,
Що думи, слова і труд — святій країні!

ШЛЯХИ

Іванові Чмолі

Цикли:

1. ВІЧНА ЮНІСТЬ
2. ПОСТОІ
3. ДИСОНАНСИ
4. З-ПОЗА РЕШІТКИ
5. НА ШЛЯХАХ ЧУЖИНИ
6. ПАСТЕЛІ

В циклах:

- I. Весна — II. Літо
- III. Осінь — IV. Зима

Рубка, інтерювання, серпень—вересень 1941.

ВІЧНА ЮНІСТЬ

I

Швидше! Швидше! — перегнати
Найсильніший скорий рій,
В перемозі засміятись,
Виграти завзятий бій!

Нас вітають юні віти
І сміється нам весна,
Що для юности у світі
Міць незламну принесла.

Легкі хмари в перегонах,
І стовпи біжать повз нас!
Губи стиснені й долоні,
Друзів щоб збороти й час.

Завжди з усміхом! — бадьоро!
Що втома! — що нам біль!
Щоб лиш далі, — щоб лиш скоро!
Гарт незнапий без зусиль!

Нині! нині перемога —
З друзями наш чесний змаг!
А вже завтра без знемоги
Проти ворога наш шлях.

І в крові нам сонце встане:
Треба буде наших сил.
Не страшні нам смерть ні рани,
Кинем ворога у пил.

А як друг в бою нам ляже,
Втопимо у помсті біль!
Завжди вірні ми присязі,
Не жалітимем зусиль!

Скорше! скорше! — у знемозі
Сил додасть нам сміх і жарт,
Ми здобудемо в дорозі
Силу духа й тіла гарт.

II.

Хвилі, — хвилі в білій піні,
Гострий спад і бистрий впр.
По каміни і по ріш,
Серед лісу, серед гір.

Водограї і каскади,
І живий рухливий вал.
Без спокою, без пощади
Рине руху дикий шал.

Ллється радісне проміння
З золота й жару висот;
Зеленкаві вири й сині
У алмазі скорих вод.

А у нас бронзове тіло!
Жвавість, молодість і міць!
М'язів треба нам і сили,
Щоб упав наш ворог ниць.

І в прозорих зимних хвилях
Пружаться нам кожний м'яз.
У забаві і в зусиллі
Зрушмо з місця скелю враз!

Може завтра смерть в дорозі...
Нині грає ясний сміх!
Тільки юний переможе
Перевагу орд усіх.

Вічна юність! В блискавицях,
В зливах наша путь, — в громах.
Радість успіху нам сниться,
— Перемога в наших снах!

Хвилі, — хвилі в білій піні,
Ми за ними в літа жар!
Нині в гір простори сині,
Завтра по звитяжців лавр.

III.

Вітер! — вітер в ушах свище
Мелодійний маршу тон,
Нам життя — це тільки грище,
Лиш ламаюця перепон.

Бабице веселе літо,
Осінь листям шелестить !
Настрою й краси ми діти
І свята нам гарпа мить.

Підем жовтими полями,;
Скриємось в багровий ліс,
Сонце в нас і понад нами,
Вітер туги синь приїс.

Щораз довші темні тіні,
Щораз довший скорий крок,
Світлий день і вечір сиплий
Наших юних маандрівок.

Ватра, ватра по зусиллі:
Ясне сяйво, темний дим!
І ударить серце сильно
Нам одважним, молодим.

І завітнуть враз зіниці
У неволі чорну ніч.
В нашій жертві нам здійсниться
Найсвятіша для всіх річ.

При вогні і серед іскор
Снитимемо гарний сон...
Вдарить вгору грому блиском
Наш могутній унісон.

Вітер, вітер нам засвище
Ще колись так до атак,
Переможе зло і знищить
Вічна юність і юнак.

ІУ.

Вище! вище! завжди вгору
По засніжених плаях.
Лиш завзяття біль поборе,
Промостить до цілі шлях.

Хай лупає кров, мов молот,
Заливає очі піт,
Знесемо мороз і голод
І наш буде перший слід.

Скорий вимах, скорий віддих,
Праця рук і праця ніг.
По верхів'ях наших рідних
Тільки наш лунає сміх.

І у білій снігові,
Серед моря білих хвиль,
Вихор віє, вихор гріє!
Вище! вище! на сам шпиль.

Слава! слава! перемога!
Випрямитись у весь ріст.
А ось мрія, не дорога:
У незнане довгий з'їзд.

Попри вуха свисне вихор
І запре у грудях дух.
Чисто, біло, пусто, тихо
І один шалений рух.

Так від ранку в тузі чину
Аж до ночі на дошках.
Знизу вгору, з гір в долину,
Поза обрії наш шлях.

Не зупинимось, не станем!
Скрізь залишимо наш знає!
По безлюддях вічним тапом
Вічна юність і юнак.

ПОСТОЇ

I

Ще сон Марена в світі сіє,
Я вдома весь в книжках потонув
І, як колись, п'ю розмах, мрії
І слухаю далеких дзвонів.

Весна! веспа! — і юні весня!
Я чую ще той перший подув,
Як дійсність встала з мрій — воскресла,
Як взнав я зов батьків і роду.

І вперше кров вином кружляла,
І голод я відчув і спрагу;
Шляхи у райдузі купались,
Вела у білї свята присяга.

А в днях короткого постою
Знов мислей п'ю, і слів нектар,
Що біль невдач і рани гоїть,
Щоб шляху, кликав чар.

II.

Доходимо уже до цілі,
Дороги курявою вкриті,
— А тут трави глибокі хвилі,
Спокоєм зелені налиті.

Занурюємось в свіжий холод,
Купаємось в гостинних травах,
Милує подув тіло голе,
І голубиць нам очі бавить.

... А час незамітно тікає
І чуємо, що в океані
Пориви — як та синь безкраї —
Порипуть, і слідів не стане.

Та нині ще краса! — і хмари
Лебедями пливуть, пливуть...
То ж підем мріючи, ось зараз,
За ними знову в путь.

III.

Тут пристань — спокій мого дому:
Вогонь в печі, книжки — й на стінах
В старих картинах давній спомин,
— Поляни і соняшне проміння.

Вертаюсь втомлений із міста.
Там листопад і холод зливи,
І знов якісь тривожні вісті,
І люди злі, й образ жаливи.

Із снів я буду сповідатись,
Аж втоми тінь, біль дня загине, —
Тобі одній казки казати,
І мрії сірої години.

І блиск завітне знов в зніцях,
Щоб завтра йти в далеку путь,
Аж у труді колись звершиться
Життя правдива суть.

IV.

Заходить сонце у пурпурі,
— Вбирає ліс у кармазини;
Бір веселішає понурій
На схилі льодової днини.

Самі дошки несуть додому,
Де тіло змаргане спочине, —
І знов багатші ми на спомин,
На змаг із вихром хуртовини.

. . . А там же нас вогонь і усміх,
Палкий привіт очей ласкавих
За подвиг, поворот і успіх,
За сон змагання, щастя й слави.

І сміх дзвонить і розговори,
Щоб завтра в стуму й чорну ніч
— Крізь ліс, річки, безлюддя й гори —
Нести всім віри ключ.

ДИСОНАНСИ

I

Нудьга болотом, — мокрим снігом бродить,
І сиві мряки сповивають поле.
Потоки та озера скуті льодом,
Колишуть подуви галуззя голе,
І мертво спять ще чорний пенъ . . .
Так сіро, наче піч . . . І день — не день !

І оливо в ногах, і кволість,
Байдужість у душі, якась утома
З глухого отупіння болем.

А ось і перший промінь !
Салют гармат, і міць гнівлива грому,
І голосний осанни спів!
Вже зрушилися криги
І, звільнені з кормиги,
— З неволі грізних днів,
Пливуть зо шумом бистрі води,
І розлилися широко потоки.
Дерева в крутежу й у піні,
Гуркоче кочене каміння

Й нестримано
Без впину
В незримому далеч рине.

І так іти б з потоками, з водою,
І нищити-ломити б зле та кволе,
Не знаючи спочинку ні спокою!
Упитись в юній зелені
Й на прю ставати
Щораз в новій надії!
— І пристрастю манити-поривати
На йдучі дні й ідучі дії.

II.

Зійшла таємна чорна ніч
Без звуку, подуву і зір:
Галуззям не промовить бір
ні гай;
... І трави не шелеснуть,
Не зашумить ручай. . .

А у духоті,
— Примари в парах і червоні опирі
Та наших пристрастей одчай
І гріх невмовклий плоті.

І простір загорить вогнями кари,
— Нежданим громом гніву.
У перегонах дикі хмари
І градобої йдуть і зливи.
Потоки ллються й ллють
Відплату, кару й лють.
Невтишний вихор
Ялиці ломить і смереки,
А подув смерти й небезпеки
Несеться скрізь — і лихо.

І бути б моряком мені
— У ніч палкого гурагану —
На водних десь пляхах!
У боротьбі сталитись до загину
І побороти смерти жах,
Щоб завжди потім в змагу
Гасити пристрасті і спрагу.

III.

І ніч, і день
Саваном вкриті сірих мряк,
І скрізь лиш зливи безпадійний шум.
... Так паче

Ридає хтось сумний і плаче.
В сльозах бездушних днів сльотавих
Стоять дерева почорнілі — пагі,
І біль на дні оставсь кривавий:
Вже спогадом хвилини
Боїв, і перемог і змагу,
Проміння величі і слави.

У сумерку я динни
Розквітлі восени жоржини
На гріб в розпуці кипув.

Згублюся в сірому просторі,
Загину в сірій млі,
Уста вже більш не заговорять,
Як розплинусь в далеких тлі;
Нехай, навек забутий,
Не п'ю я спогаду отрути!

Ні! Ні! Не скласти мрій у домовину!
— Пісень і чину
Ніколи не забудь мені!
І знаю: завжди збуджуся й загину
Не в отупінні, а в борбі.

ІУ.

Засипані шляхи у хузі
— В нагальній сингові:
З очей зникають вірні друзі,
І тіло мерзне й костеніє.
Стомився я в напрузі,
Вже вихор віддих запирає,
Голками сів на вії
І дме, і свище, і жахає...
...Якісь чужі й безвольні ноги,
Такі тяжкі у мене руки!
— А тут: ні шляху, ні кінця дороги,
І в горлі рветься крик розпуки.

Так сісти б хоч на мить!
— Спочити серед мрій,
Примкнути очі і на світ
Дивитись з-поза віій!

І губи знов закушу!
І знов в тупім завязатті:
Мушу! Мушу!
— Дійти! Дійти!
Себе, і тіло, і утому
Ще раз мені перемогти!
Бо вість блаженну я додому
Подати хочу й принести.

3-ПОЗА РЕШІТКИ

I.

Протилежний мур близький — мій овид:
Сірих три квадратні метри — може!
Хмар не бачу, сонця й клаптя неба,
І не знаю навіть: дощ чи сонце
В темряві моїх ночей і тиш!

Тільки двічі в місяць оживаю,
Як дивлюсь коротку мить на брості
Й вгадую, які завітлі квіти
Й скільки буде зелені і листя,
Як зо сну збудити прийдеш вдруге.

І лиш в сні з Тобою потім в травах
Граюся м'ячем. — І сном радію
Й в сумніві в тісних товчуся клітках!
— Розквітаю мріями у тузі
І життя стираю й зимний камінь.

А колись я так ходив у весни
— Без оков і пут — в далекі путі,
І колись я крила мав до льоту!
А сьогодні мур заккрив дороги
Й навіть мрії й дні мої закуті.

II.

Ні ! Очей сьогодні не замкнути, —
В літа піч палку, як світять місяць
І дрижать на чорнім небі зорі,
А знадвору лється запах квітів:
Туга лип, акацій, матіолі.

Одурятиме, уп'є духота,
Аж засвітять очі в огневиці,
Висохнуть уста в невтишній спразі
І порушить шідря скорий віддих:
Туга пристрасти, життя і чину.

І при ґратах поруч друзі стануть,
— Глянуть вперто в тьмяну пристрасть ночі,
Може діждемось ще громовиці,
Градобоїв, блискавиць і зливи, —
І повітря може прохолоне ? !

... І колись всміхнеться, може, воля
— Вернуться ще юности години:
Підемо всі на бої й по славу,
— В блиску місячних ночей погідних,
На ґруці, верхів'я й полощини.

ІІІ.

В подротоване вікно загляне
Друг найкращий, найвірпніший — ясець
— Тиху скаргу принесе знадвору,
Що пожовкле листя опадає
І крихке галуззя ломить вихор.

Може, як лежатиму без руху,
У півсні, з відкритими очами,
Збудить вихор і завне довго,
Як колись, у комині, у хаті,
Й повісті мені незнані скаже.

І, ніколи незабуті, прийдуть
— У кривавих ранах і в шинелі,
З спаленим в боях німим обличчям —
Тіні лицарів святих з мечами
В судорожно стиснутих долонях.

І мене покличуть йти з собою,
Не питати, на мить не спинятись
У дорозі вірних лав і тіпей,
І нести накази й заповіти
Вічного змагання і відплати.

ІУ.

В тані білий пух летить із неба,
Як тоді, — як я ще снів дитячих
В серці зберігав щасливі мрії
Й бачив завжди ще казки та дива,
А не знав розчарувань долину.

Побіліли ґрат залізні шпуги,
Пух сріблом вкривав мур понурий
І лягав на дерев галуззя;
Присипав зло і бруд, — нікчемність,
Та ніколи не присипле туги.

І на мить ніколи не забуду
Рук, що пишуть ті листи із дому,
У яких вогонь життя палає
І мандрівок зов і свіжість шляху,
Як були, мов діти, ми щасливі.

І ще тільки хочу знову вдвоє
Так іти на край світів незнаний,
Де ачей ще стрінемо погоду:
Серед пальм, в далекій десь оазі,
Буду ще твоїм цілунком п'яний.

НА ШЛЯХАХ ЧУЖИНИ

I.

Sanssouci

Шепочуть срібну казку водограї,
— В серпанку обриси палат, мов мрії,
Що їх капель саст прозорий криє,
І парк на сон барвистий подобає.

Пливають лебеді сніжні по ручаю,
Кров туліпанів в зелень трав хтось сіє,
І квітнуть квіти пристрасті й надії,
А в тілі зимні статуї дримають.

...Хоч, може, це лиш вечір нас овів
Травневим настроєм і чаром динни,
І нам здасться, що тут Фріц блукає.

І хочу дні збагнути й давні дії,
Ходити доти по шляхах чужини,
Аж всю красу і суть життя пізнаю.

II.

Градчани

Тут все: середьпівччя строгий подих,
Багатство величі і скромність Віри.
В просторій залі звук живе турпірів,
І в вуличці вузькій альхемік ходить.

Сплять вічним сном князі й святі народу:
Багаті домогнни й попів сірий...
І скорбна, невідома мати вірить,
Що син погиб не даром за свободу.

Стид з заздрістю змішавсь і подив з болем
За наш народ без роду у руїні,
За пограбований святий наш Київ,

За лють сліпу орди, Москви й монголів.
... Житами стигнуть постанови чину
І шлях важкий на овиді сіріє.

III.

Бечков

На скельному урвищі, — в сірих горах
Руїни замку й листя тло жовтаве;
Фортеці, башти й вежі без напрари,
І час нещадний кришить мур у порох.

А ось у мурі гострий лук говорить,
Що Богові тут служено відправи,
Що лук в руїні й досі Бога славить,
І вмить застигну й я в німій покорі.

І, мабуть, не моливсь я так в соборах,
Як в цих руїн опущеній каплиці,
У осені й на манівців порозі.

Безлюддя хочу, тишини й простору,
Щоб за народ молитвою зіниці
Горіли, мов припадком, десь в дорозі.

IV.

З вікна палати в Берліні

Так безнадійно сипле сніг в болото,
Скриває стліті дві червоні вежі,
А постать Вільгельма в сніжин мережі —
Як символ пруської душі й пустоти.

Вертається безбарвний гурт з роботи,
Що в сірі будні в сірій йде одежі;
А вечір кожному вже з них належить.
І йдуть додому в радісній охоті.

... А я куди піду в своїм безпутті,
В холодні дні, без захисту й без дому,
Як до отчизни шлях сніги завіють?

І кличе кров: вернутися, вернутись!
— Стомався я без вісток і відгомону!
... І гасне десь без променя й надії.

ПАСТЕЛІ

I.

І знову й знову ясна зелень листя,
Знов юність в брості, в пуп'ячках, у зіллі,
І квітне радість пристрасна й пречиста
В відродженій красі й незламній силі.

І, мабуть, все колись було гарніше,
— Лиш зелені на весну більше в травах,
І квіти пахнуть рік-у-рік душеніше,
І серце більше й завжди більш кривавить.

Бо давні всі й незвершені хотіння
Із зеленою на весну оживають,
— Із соняшним обновленим промінням,
І манять, непокоять і жахають.

І, як колись, сильний я знову й юний,
Готовий в біг іти, в далекі путі,
Ачей вкінці усі заграють струни
І зможу повний з них акорд добути.

II.

Так тихо... Моляться лани в покорі
Багатством золота й зерном колосся.
Жагуче сонце й туги синь в просторі,
І в невідоме йти дороги просять.

Йдуть дні... В полукіпках врожай багатий
Благословить пурпурою проміння.
...Задума буде по полях блукати!..
І на стерні від сонця темні тіні.

Ще радість в золоті і сміх в блакиті,
Проте, вже щось пройшло, чогось нам досить.
І знаємо — життя й бажань неситі —
Що йдуть роки і сивіє волосся.

Йти!, — йти!: Незвершене й прочуте
Ловити завжди нам і здоганяти!
Йти!, Не думати! На мить забути
Всі мрії втерянні, весь біль і втрати.

III.

І можна б так без звуку й слів глядіти
На шати лісу барвні, колірові,
На жовте листя і бронзові віти,
На стиглу пристрасть оwoчів багрових.

А понад всім в блакиті свіжий холод,
Під ноги подув кармазини стелять.
І вкрилося серпанком срібне поле
Й розмалювали швидко даль пастелі.

А при шляху шумлять стрункі тополі,
Внутрі на струнах грає хтось сонати,
І осінь заворожує і молить
У сніпаву, на обр'ях схватись.

Іти і любоватися красою,
— Словами, ритмом, барвами й піснями —
І розмовляти з вічністю й собою!
... А шлях за нами й завжди перед нами.

IV.

Де глянути — скрізь крижана пустиня.
Лиш в обр'ю зливаються з собою
Сріблито-сніжне море й небо синє,
А обшир в сонці й барв заклятий грою.

Хтось сипле міріадами кришталі
На непорочне, тихе плесо пуху;
Горять сапфіри, ізмарагд, опалі,
— Дерева заворожені без руху.

Сховався настрій в темряву святині,
Між обеліски льодові й смереки,
— Вселився в сивих пуц прадавні тіні,
В самотній, придорожній хрест далекий.

Розкинулися під хрестом, на схилі,
Следи дощок, шляхи, далекі путі:
І хочеться згубитись в срібнім пилі, —
Чар шляху невідомого збагнути.

З ДОРИГ ЛЮДИНИ І НАРОДУ

КАЗКА ПРО ВОГОНЬ
КАЗКА ПРО ЗОЛОТУ КУЛЮ
РОЖІ
СЕНТИМЕНТАЛЬНИЙ ВАЛЬС
СОН
МРЯКИ
СЕРПНЕВА БУРЯ
БАЗАР
МІСТЕРІЯ .
ЮНАЦЬКИЙ МАРШ

КАЗКА ПРО ВОГОНЬ

1

Іскри, іскри
у вогні й
в сталі блиску
іскор рій.

Скорий лицар
на коні.
Рух і криця
у борні.

В русі й риску
вічний дух,
не для зиску
сяйво смуг.

Іскри вгору,
дим упиз.
І поборе!
сяйво риз.

Не заквітне
в світлі зло,
в скорім ритмі
лиш срібло.

А над тіпню
Іскор тан,
лиш в горіні
спів-пеан.

В пісні-думі
Тільки змаг,
жару струмись
ув очах.

Світла квітом
для людей
понад світом
Прометей.

У смолі ночей сріблиста фоя
Квітне в ватрі й туями горить,
Золото й тремтлива синь горою,
А внизу червона кров і мідь.

В іскрах зброї встав блискучий лицар,
А гад в чаді, в димі скривсь дракон,
Риск у рухах — блиск в палких зіницях
Золотом упав на чорний фон.

Панцер кований, шолом і криця,
Коле сивого дракона спис.
Багрою скипіли в гніві лиця,
Як ломив залізо гад і гриз. -

Гам борні і дзвонить дзенькіт зброї;
Кріпшає-росте дракона злість:
Димом задурманить змій — затроїть,
Бо голов у нього лютих шість!

Блиск меча, і голова відпала,
Засичав в смертельнім жаху змій,
І вже грізні темряви навали
В поміч рушили змиеві в бій.

Під копитами дракон, на споді,
А над сивим тілом в світлі кров.
Вирве, викорепить зло із плодом, —
Звільнить лицар правду із оков.

В тапі розгорівся лицар, в русі,
А дракон ще смерти сипле жар:
Чад їдкий, а дим гризе, задушить
Вез тріумфу, слави і фанфар.

Сяєво списа й повзе пробитий
В смертних судоргах дракон у ніч.
Істина горить у самоцвітах,
А над тіщию правда світлих віч.

Кинув, кинув лицар в морок-стуму
Світло змагу й заграви срібло:
Запанує вже вовік над глумом
Слово Прометееве й добро.

І ударив
громом гнів;
світ в пожарі
загорів.

З іскор, з грані
в хвилях жар,
— океани
й сили чар.

Не зотліє
ні на мить —
в нас стихія
загорить.

Не стояти
осторонь.
Знищить ґрати
лиш вогонь.

А у славі
тільки той,
хто у лавах —
наш герой!

У святинях
сяйво жертв,
і загине
в іскрах смерть.

Бо у світлі
перемог,
у молитві
правди Бог.

І в пошані
наш престол.
Вогнем стане
ореол.

Краків, Монтелюпіх, 13. XII. 1941.

КАЗКА ПРО ЗОЛОТУ КУЛЮ

1

Райдуга на небі,
Райдуга в душі!
М'яч від Тебе, м'яч до Тебе
Лиш по соняшній дузі.

В зелені діброви,
В зелені гаїві
З кулею до Тебе слово,
А від Тебе сміх і спів.

Квіт летить мій вгору,
І від Тебе квіт;
Як багато він говорить,
Як за ним ще й сміх у слід.

Збудить сміх лінєвих,
Кличе з нами м'яч,
Щоб у сонці і у зливах
Нам жилося без невдач.

М'яч Тебе поцілить —
І для нас весна!
У забаві й у зусиллі
Наша молодість ясна.

Райдуга на небі,
Райдуга в душі!
М'яч від Тебе, м'яч до Тебе
Лиш по соняшній дузі.

Снився сон мені в в'язниці:
 Десь за горами-лісами,
 В замку жив, в своїй столиці,
 За яругами, степами
 Цар — могутній пан.

Скрита в нього у скарбниці
 Легка куля із проміння,
 З царства казки-таємниці,
 Золота, дорогоцінна —
 Сили талісман!

З нею зв'язане повір'я:
 Буде завжди той здоровий,
 Хто не втратив в радість віри;
 Віп на труд і змаг готовий,
 Дійде він до зір!

Вічна радість у забаві
 — В кулі, в золотім промінні.
 І шли завзяті лави
 По камінні і по ріні
 На верхів'я гір.

Бавивсь кулею щоднини
 Цар, дружина і герої,
 Щоб змагання дух не згинув
 І щоб з вірою до бою,
 З піснею йти.

Десь зродилась постанова:
 Талісман Тобі добуду,
 Кулю кину, кулю зловиш,
 І забудемо й не буде
 Болю у житті.

Не боявсь я, ані в гадці,
 Хоч провалля і дракони;
 Йду над прірвою, по кладці,
 Знизу ж лютим відгомном
 Повінь чорних злив.

А драконам із пащеки
Язика вогню й заглади,
Тішню тайни й небезпеки —
Ліс вітає й люті гади,
А у лісі див.

І палає ліс пожегаром,
Повно засідок і зради:
Там грім, там стогін, хмари,
І посік диявол градом
— Чорний Азазель.

Труд, і трупи, і зусилля,
Мозолі і біль дороги,
Палить жар, вдаряє гілля,
Йду по щастя перемоги
Серед диких скель.

Не по князю, а по радість,
Йду по щастя я для неї,
Йду по юність і по владу,
Щоб назавжди над землею
Наш лунав лиш сміх.

Сміх в труді і труд за сміху,
І вже щастя не загине;
Буде труд і змаг без лиха
Завтра й завжди, так як нині —
Юність наших втіх.

І ввійшов я до столиці,
Вбив драконів і сторожу, —
Талісман добув з скарбниці,
Вже всі тайни знає розум,
І спішу назад.

Снився сон мені в в'язниці:
Серед квітів нас лиш двоє,
Куля в нас і радість в лицах,
Ти і я упиті грою,
Золотом каскад.

3.

Йшли роки, й для нас неждано
Загубився в травах м'яч.
У душі глибокі рани,
Накликає пугач плач.

Як не стало розуміння,
Що росте в забаві труд,
Замість радості — терніння
Нас скувало болем пут.

Вже даремні всі дороги,
Хоч ми труд пізнали й піт,
У труді без перемоги
Сон розвіявся і міт.

Сиве, сиве вже волосся,
А у душах чорний тон,
Досить змагу, щось так просить,
Вже не знищу перепон.

Княжно! Княжно! Ясна пані,
Я м'яч знову віднайшов:
Кулю кину, й знов настане
Вічна радість і любов.

М'яч до Тебе, м'яч від Тебе,
Вічно юним є наш світ!
Райдуга в душі й на небі, —
Так ворожить давній міт.

Краків, Монтелюпіх, 29. X. 1941.

РОЖІ

Міладі

Рожі, троянди, шипшини —
Свіжі, шовкові, колючі —
Усміх погідної днини
На квітниках і на кручі.

Жовті і білі, криваві —
Заздрі, невпинні, жагучі,
В пристрасті, в славі й забаві
Рожі червоні, пахучі.

Чорні, рожеві, багрові —
Квіти пошани і зради,
Радости квіти й любови,
Лади, Марени, Мілади.

Приязні нам і ворожі,
Зв'язані з нами навіки,
Вічно говорять-ворожать
Ніжші й м'які або дикі.

Китицю раз на виставі
Бачив на чорному фоні.
Маю картину в уяві
Барвних акордів і тонів.

Довго стояв я з Тобою,
Вдивлений в квіти й у рами;
Впитий кольорами й грою,
Жив я Міладою й снами.

Радість була в нас пречиста —
Так, наче осінь прозора,
Доки з рож усміх Мефіста
Не скаламутив нам зору.

В кожному квіті вже, в рожі —
Маска злосливого чорта,
Вогники тайні, ворожі:
Чортяків чорна когорта.

Чарів чудна переміна
Далі і далі все діє.
В китиці ми щохвилини
Бачимо дійсність і мрії.

Чорта головка й знов квіти,
Рожі і чорт в хороводі,
Так, як буває у світі,
В тайнах життя і в природі.

В змінах тих бачу, Міладо,
Спогадів казку й минуле:
Нашу любов і баляду,
— Ми ще її не забули.

Зразу були ми, мов діти:
Віра у нас — океаном.
Рожею квітла Ти — квітом,
Рожі всі мав я в пошані.

Сталось! — і йшов я в понуру
Дивну сльотаву й осінню,
Очі сумні стали, хмурі,
Втратив я віру дитинну.

В тані йшла осінь із листям,
Небо було непрозоре,
Мла сповила моє місто
Й серце стомилося хворе.

В пристрасті й паху фіялок
Ясні топули кімнати,
І засміявся диявол:;))
Муслило серце ридати!

Згодом не знав я ніколи:
Маю я ніжну ще рожу?
Чи лиш колючу до болю
Чорта головку ворожу!

Чорта головка й знов квіти,
Рожі і тінь в хороводі,
Так, як буває у світі,
В тайнах життя і в природі.

Так все поплутав диявол
В сумерк осінньої днини,
Тайною й пахом фіялок
Квітли Тобі десь жоржини.

Та вже минулось! — Сьогодні
Рожі, троянди, шипшини...
Очі — любови безодні
Паці моєї, дитини!

Рожі! — лиш рожі Міладі!
Свіжі, пахучі, червоні,
В вересні й у листопаді
— В теплі, кохані долоні!

Краків, Монтелюіх, 17. X. 1941.

СЕНТИМЕНТАЛЬНИЙ ВАЛЬС

Тітці

Граєш, знову нині граєш,
Як колись на фортеп'яні,
І встають, і оживають
Спогади в пливучім тапі:

Ти такою молодою
— В колі ще батьків, родини,
У волосся пишних звоях,
В багрянючій годині.

Граєш, так як нині граєш;
Всі сидять без слів в сальоні,
Ти далеко десь блукаєш —
Дума скору думу гонить.

Ув очах ромени квітнуть:
Очі ясні мов в дитини,
Й серце добре, всім привітне
В незабудьки квітці синій.

...Грім гармат із фортеп'яну.
Мабуть бачиш десь колони.
І змінилися очі в тьмяні,
Розкотились дико тони.

Мабуть ти боїв боїшся,
Що шаліють скрізь у світі.
...Шелестить понуре листя:
Що з ромену гордим квітом?

...Може, між шинель рядами
Йде і він — бадьорий, гордий!
І вже знову барвні плями
Квітнуть вірою в акорді.

І вже знов твій усміх юний
В кожному звуці, в кожному русі,
І глядиш у бік бабусі,
Чи їй очі теж сміються.

У сріблі її волосся,
В скромній досвіді корони
Лагідна, погідна осінь
Усміхається до доні.

А поважний, добрий дідю
Щастям мрій твоїх радіє,
Незабудьки грою й видом, —
Сном дитини, сном Марії.

Граєш, так нераз всім граєш,
Звуків сп'янюєш напоєм,
І не думаєш, не знаєш,
Що у хлопця мрії роєм.

Тож у гри рвачкім ручаю
Оживають навіть тіні,
І з портрету виступає
Моя мати у промінні.

І пливе в достойнім ході
Тиха, ясна і щаслива,
Повна юности і вроди,
У састах сніжно-сивих.

Вже назустріч їй мій батько,
Дивиться в кохані очі,
І читає кожну гадку,
Що їй сниться і що хоче.

Понеслися вальсу впрям,
Ширшають сальону стіпи;
В рефлексорах сумерк сірих,
І конвалій запах лице.

Пари й пари, тан за таном,
В лянсієрі і в кадрилі,
До світання, аж до ранку,
В ніжнім льоті мов на крилах.

Жарти, усміхи, розмова,
— Строї всі такі багаті,
Квітне дотеп і гра слова,
Полонила чаром мати.

Лиця радісні всі, ясні,
Як не бачив ще ніколи.
Не розвіється, не згасне
Світло й сяйво ореолу.

Звук порвався, ти скінчила.
Чом світел в кімнаті мало?
— Всі неждано споважили,
І так тихо й пусто стало.

Знов в портрету темних рамах
Тиха пані в чорній сукні
І з мовчазними устами.
Й серце радісно не стукне.

Аж як знову вальсу звуки
Вичарують з фортеп'яну
Випещені білі руки,
Тиха паці в слявах стане.

Граєш, так нераз нам граєш,
Звуків сп'янюєш напоєм,
І не думаєш, не знаєш,
Що у хлопця мрії роєм.

Аж нараз порвались струни
В день проклятий, в день понурій,
На лиці час різьбить руни —
Лист з далека спокій збурих.

Споганіли всі ромені,
І без запаху всі квіти;
Залишився біль шалений,
Як не стало віри в світі.

Як не стало більше туги
В незабудьки квітці синій,
Вкрили тіней чорні смуги
Сподівання й снів хвилини.

Довго струни не будились,
Сум з тобою плів в кімнатах,
Поєні полином стріли
В спогадах жили крилатих.

...Йшли роки без фортеп'яну,
Всі з тобою сумували,
Аж вкінці поволі в ранах
Меркли спогади й вмирали.

Граєш, знову нині граєш,
Як давно у довгий вечір,
І встають, і оживають
Спогади із порожнечі.

Волос в тебе вже сивіє,
Не живуть вже батько й мати,
Вечір, як колись, сіріє,
Та вже тіням не повстати.

Граєш, ще мені лиш граєш
В тихім і сумнім будинку,
І не думаєш, не знаєш,
Як шаную кожну жівку.

Краків, Монтелюпіх, 20. X. 1941.

С Н И

(На смерть бабуні)

Вже назавжди замкнулись повіки
І навіки Твій погляд погас,
А мій біль незасклепленим криком
Супочинок ворухив раз-в-раз.

Йшли у темряву півночі в'язні
На неволі пониження й глум,
А тимчасом в найближчих мовчазних
Заридав за Тобою їх сум.

У залізо заковані руки
В болота я Полісся поніс,
Як котився у тінь без унука
У останню дорогу Твій віз.

Небо плакало в пристрасних зливах
А в душі неутішна сльота
У примарах зі мною йшла сивих
І зневірою дощ осотав.

Роздоріжжя, потоки і ріки
— Розділили нас простір і даль,
Не заступить любови й опіки
Покаяння і туги печаль.

А здавалось, що вість не прилине,
Що кільчастий уб'є її дріт,
І що з серцем малої дитини
Цілувати захочу Твій слід.

Та від далі любов скрізь сильніша,
Почуття — без оков, перепон,
А як ніч втихомирить, вколише,
Тоді правду розкаже мій сон.

Наче хтось розгорнув паполому,
Заридала розпука і біль,
І у спокій далекого дому
Сльози ринули повинню хвиль.

Там мій столик стоїть у кімнаті,
Лист на ньому предвісником лих,
Суму символи й смерти печаті,
І годинник, що нагло затих.

То знов Ти вся у чорному й в стумі,
Хоч весілля, і шлюб десь, і баль,
І вже дрижу розпачного струмом
Накликає суп сумерку жаль.

Скрізь стерня по полях і скрізь голо
І гуляють ватаги тривоги,
День-у-день похорони, і голос
У розпалених грудях засох.

То знов мати устане в жалобі
І шукає по цвинтарі тінь
Між могилами свіжого гробу,
Бо не скрие грозж далечінь.

Так, вже знаю: немає у світі
Ніжно-доброго усміху уст,
Не зрадію словами привіту,
Як колись до найближчих діб'юсь.

Так, вже знаю: судилось блукати
Нам усім без дарунків срібла,
Без поради, без пристані й хати,
І без серця бабуні тепла.

Так, вже знаю, що більше ще тіней
Нам посіє в житті самота,
А здавалось, що вість не долине
У Полісся сумні болота.

Та від далі любов скрізь сильніша,
А любов найцінніший Твій дар,
Що не кине мене, не залишить
На поталу насилля ні кар.

Так! приходиш і усміх приносиш
Ще бодай у короткому сні,
І рукою пригладиш волосся
На негоди безсоняшні дні.

Завжди піде Твій усміх зо мною,
Навіть в сумерк в'язниці і тінь,
Не розділять німою стіною
Смерть нещадна, роки й далечинь.

Все приходиш прикрити покровом
У годину страшну лихоліть,
Як затисну долоні я знову,
Як одчай у душі затремтить.

І верзеться: встають з домовини
І шукають вже серед могил
Не одна лиш, а дві білотіні
За унуком і сином без крил.

То присянулось в темниці на яві,
Як в оковах шмагав мене стид,
А проте досьогодні про славу
Не забув я й про роду завіт.

Так іду і паду і змагаюсь
Ув оці найближчих осіб,
І в змаганні своїм я не знаю,
Де життя, а де смерть і де гріб.

Краків, Монтелюпіх, 31. XII. 1941.

МРЯКИ

[Листопадова фантазія]

„Ой, скажи, скажи юначе,
Що там в темряві побачив? —
Чом знечев'я так поблід?
Чом дрижать в гарячці губи,
— Затиснувсь п'ястук, що любить
За зневаг карати стид?

Вихор, вихор, — чорна осінь
В скарзі злив, — в сльозах і досі
Не забула барвних шат.
Сонний шум, чи шелест листя
Сплив у струмах в спокій міста,
Без намиста листопад.

Ой, було, — було й минуло,
Мов не знаєм, чи не чули,
Туга лиш не спить у нас.
То іти б кудись, кричати,
То знов мститися за втрати,
За дарма прожитий час.

Ти струснувсь, струснувсь і крикнув,
Мов примари тінь у вікна
Глянула чи древній Див?
— Сядь при нас, сядь без одчаю:
Друзів гурт, вогонь палає,
Переможе тьму наш спів!”

„Ні! — Глядіть, глядіть, он тіні
Сповивають мури нині
Блім морем сірих мряк.
Одчинилися могили
І мерці заговорили,
Мов на гасло, мов на знак.

Місто, місто у тумані:
Це вже привид, — лиш омана,
І не стане темних плям,
Вітер знищить їх, розвіє
— Сяві тільки, легкі мрії
Увижатись будуть нам!

Бриля, бриля і каміння —
Стид загине і терпіння,
Лишиться тепло казок,
Бо розбудить, пригадає
Стигле золото врожаю
Світлих тіней тихий крок.

Лицар з лицарем у хвилях
Залили все, затопили, —
Білий, білий океан.
Не посміє бути й сліду
З темних сил, отрути, стиду
І з кривавих наших ран.

Душі, душі переможуть
Ночі підступи ворожі:
Душ полки скрізь із могил!
Курені і легіони
Все загорнуть до полону
Білим пухом білих крил.

Вихор, вихор, чорна осінь
В скарзі злив, в сльозах і досі
Не забула барвних шат;
Хризантеми і жоржини
Згинуть в снігу хуртовини,
Без калини листопад.

Сум і сум одчаю в смерті,
І дерева скрізь обдерті
З листя, з радості, з надій,
Пілля згадує героїв:
,Не було в завію зброї,
Як шалів кривавий бій.

Ой, серця, серця гарячі,
Рани, відступи, невдачі,
І набоїв в кісах брак,
А сьогодні білі з'яви
Із могил на полі слави
Встали військом сірих мряк.'

Шелест, шелест в жовтій листі,
А молитви листя чисті:
,На могили присягнуть,
Що як чесні внуки й діти
Сповните всі заповіти,
Вирвете бур'ян і їдь.'

Місто, місто, всі святині
Ще сповиті в сиві тіні
В біле море сірих мряк.
А вже знову зацімліли,
Зачинилися могили,
Мов на гасло, мов на знак.

Темінь, темінь гляне в вікна —
Казка рветься, військо никне!
Не забудем чару див:
Сядьмо разом без одчаю,
Друзів гурт, вогонь палає,
Переможе тьму наш спів”.

Краків, шпиталь, 7. XII. 1942.

СЕРПНЕВА БУРЯ

В гарячий день ліпва їдь
В повітрі, — в випарах тремтить,
— В духоті чаїться десь лихо;
Та хоч скипає вперта злість,
На гілля не шелесне й лист
І сонно скрізь, спокійно, тихо.

Сумує сльиво і блакить,
І тривожніша кожна мить :
То гураган стає над світом ;
Несеться грізний зойк і свист,
Мов з сіл руйнованих і міст,
І буде темрява горіти.

Десь в темі вже чути рев гармат,
Прорвав заслони блиск гранат,
І вість вогнем говорить грому
Про чорних хмар жорстокий вал
І лютих сил стихійний шал,
Що не прощатиме нікому.

І більше й більш когорт раз-в-раз,
А вихрами летить наказ,
Що мало військ, полків ще мало.
То з шумом прапорів мерщій
Без впину свіжі йдуть у бій,
І світло їх веде сигналу.

Пора вже! Слушний час настав,
Росте завзяття серед лав,
І рвуться до атаки коні.
Вперед! зударилась мечі
І помішалися кличі
Зі зойком бурі — і прокльони.

Не слабнуть повені атак,
Щоб був горою війська знак!
Відважні лицарі, уперті,
На тлі казкових, диких грив,
Поїдуть в лють громів і злив
За прапори готові вмерти!

Та більше чорних скрізь шипель, —
Лютіші вістря їх шабель!
І ще зайти лиш, окружити,
Здушити лицарів з боків,
своєвільний гордий спів
Лунатиме свобідно в світі.

Темніє від жорстоких лав,
Гуляє смерть, з коня хтось впав,
Кривавились серця у сумі...
Та ворог не побачить втеч,
Як довго у руках ще меч,
Хоч вже від тьми глибокий сумерк

І ось ввижатись буде чин,
Як врізався безумців клин
Між орд незлічені ватаги.
Ще раз змішалися сотні,
Герої в січі, у борні
— І орд розбита перевага.

Вже вичерпалась люта їдь:
Недовго ще, коротка мить —
І зникнуть хмари злі, понурі!
... Десь ще далеко тільки грім
Стихає в грюкоті лихім,
І промінь заяснив по бурі.

Несе веселка благовість,
Що тьма розбита, зло і злість,
І стихнуть свари й колотнечі.
Лиш спогадом воскресне бій
У сонця променях і мрій
В серпневий радісний той вечір.

То сниться нам двох армій шлях,
Що перервав руїни жах.
... І десь на овиді вже Київ.
Поклоном вже з усіх сторін
В серцях у такт ударив давн,
І дзвін озвався у Софії.

Краків, шпиталь, 11. XII. 1942.

З БРАТСЬКИХ МОГИЛ

*359-твом з-під Базару в 20-ті
роковини чину*

Заворушились тіні в могилах
Із обурення, стиду і гніву,
Що нащадкам серця не горіли
І немногі повстали в час зриву.
"Ми повстанемо й знову загинем,
Незагоєні рани і близни
Принесемо за волю отчизни", —
Загуло з-під землі в Україні.

Пробігали їзди з сурмою,
Білі душі вогні розпалили.
У курганах скрізь брязкіт вже зброї,
Гомін давньої слави і сили.
Вже готова стоїть Святослава
У залізю закута дружина,
Володимир полки свої кинув,
Щоб за честь воювали і славу.

Знов щербились мечі Ігореві,
Воскрес задум Буйтур-Всеволода,
Щоб шоломами вої князеві
Зачерпнули із Дону знов воду.
У вогні і у крові потоці
Булава й малиновий стяг Хмеля,
Оживає життя у пустелях
І дух кари із піль Конотопу.

Та й усі вони разом там всюди,
Де незламна вітає відвага,
Де юнацтва геройство в їх грудях
Нам рятує честь прапора-стягу.
Вони з горсткою смілих героїв,
Що із крові дідів, з їх завіту
Пригадали знов славу на світі —
У безумстві ршального бою.

Відкіля ж бо найшлося завзяття,
Коли Крути будили стихію,
Як посяло сон в нас прокляття
І народ загубив давню мрію.
Все ж як тільки найшлося їх триста,
То було в них геройство мільйонів,
І минулого візія й спомин
Риску давнього й давнього хисту.

І було, що в боях більше тіней,
Ніж сьогоднішніх труду й посвяти,
І все більше в них болю й терпіння,
Що далеко до дня ще відплати.
Не рук горстки, а чину народу
Їм до вічного треба спокою,
Щоб знов честь їм хапати за зброю
Не веліла й рушати походом.

А так знову геройство і кара:
За геройство і знов за байдужість —
У Базарі, в Холодному Ярі,
У невдачі й священній напрузі.
Бо за мало героїв, за мало,
Доки замість Базару чи Крутів,
Замість тіней не стане на путі
Вал народу напроти навали.

І лунатиме голос вовки
Козака в його сірій шинелі:
„Не запліщуться наші повки,
Аж завітнуть з пустель нам оселі,
Аж прозріють незрячі калки,
— Встане старець, і муж, і дитина,
А на службу Москві не йти нам,
В ворогів не просити опіки.

Мене вислухай нині, Владико!
Хай із нашої жертви, мій Пане,
Завтра зрушаться повені ріки
І у повенях нарід повстане.
Тоді спатимуть тіні в могилах,
Як пліч-о-пліч, всі разом у лавах,
Ворогів одностайне розчавлять
Наших месників з'єднані сили“.

А зо слів його раз на століття
„Ще не вмерла“ горіла в Базарі!
І слова розкотились по світі,
Не згоріли в стихії пожарів.
Не глушили слів стріли, ні сальви,
І вже може — їх жертва це, може,
Нарід зрушить, зворушить, pomoже!
І під тином з їх крові квіт мальви.

Кров у квіті, а слово у ритмі
Не затихне у серця ударі,
В почутті, у бажаннях, в молитві,
І не буде вже, Господи, кари.
Михаїл із мечем із проміння
В роковин навечер'я устане
Й поки збудиться соняшний ранок,
Вдує душу в могильне каміння.

І могилу архангел одчинить:
„Поки час, пробігайте степами, —
Запаліть, поки час, Україну
Жертви вашої кров'ю й вогнями.
В еден гуж — в один ряд — одностайно,
— Не заплаче удруге Полтава,
У мільйонів нездоланих лавах
Перемога і слів ваших тайна.

Боголюбський не в'їде у Київ,
Ні не буде у нас Кочубей,
Як Пилявців лявіну й стихію
Знову зрушить Базар над землею.
А як правитимуть панахида,
Пробіжіть Україну вдвадцятье,
І на свято гуртуйте відплати
За невдачі розбиту обиду“.

То з могил їх наказ Михаїла
Крізь країну повів скрізь із гранню
І вогнями серця загоріли,
Як за предків — князів і гетьманів.
А як знов — як колись — у святинях
Давони кликали всіх на відправу,
Привид лицаря пам'ять про славу
У червоній калині розкинув.

В грудях відзвуки гімну Базару:
Один дух, одна воля в громаді,
Справді нині вже, нині в пожарі
Вся байдужість загине й пропаде.
Разом встанули старець, — дитина
І вже ворон нам більш не закриче,
Бо їх вірою вірять незрлічі
І у повенях ріки вже нині.

Краків, Монтелюпіх, 21. XI. 1941.

МІСТЕРІЯ МЕРТВОГО ДОМУ

*Закатованим в Бригідках і їх
скорбним родинам.*

В брудних льохах, в Бригідок казаматах,
Де ржавіли в сльозах залізні ґрати,
Де кров спливала вогкістю зо стін,
Де в тузі серце в'януло й пориви
І опекли пониження жаливи, —
Сьогодні гамір в згарищах руїн.

Там юнаки ломили руки з болю
У соромі подвійної неволі,
Як намірів здійснити не довелось.
Там мрії, не згаряючи, горіли,
І в путах грубих мурів наше тіло,
Мов серце в грудях, билосся-товклось.

Там навіть неміч пристрасті родила:
І з крові й болю черпали ми силу
У тузі довгих, мов роки, годин.
І знов на прю вставали ми, і знову
Із попелів родилося нам слово,
А з слова нашого могутній чин.

І одчинилися безодні нині:
Сам чорт кривавий в північній годині
Зворушив тишину слизьких склепінь.
І заки півень на зорю запів,
Ще дриж всіх студінню скує-овіє,
Ще раз звершиться жах усіх терпінь,

Там б'ють, мордують, крик сконав в прокльоні!
І в розпачі ломилися долоні:
Тріск наганів, різня — і тінь хрестів.
Шматує тіло кат, вдирає шкіру,
Стоять сотні до розстрілу під муром —
І сльози в матерей, в сиріт, у вдів.

Вже гори трунів вирости по стрілах,
Живим волосся з жаху побіліло
І голос у гортані занімів.
І вінчаним у страдницькі корони
Вже з далечі осанну грали дзвони,
І білих янголів вже ливув спів.

— — — — —
Стишилося! — і: „Станьте по правиці,
Хай буде мир і новий лад здійсниться!”
— Могутній голос тепло залунав.
„Прийдіть всі правди спрагнені й голодні,
За істину замучені сьогодні,
День Воскресіння Вашого настав.

Мене голодного Ви накормили,
Убрали, прийняли і напоїли,
То ж нагороду нині всі прийміть.
Блаженні Ви, і в час відплати й суду
Во істину, нічого не забуду,
До раи моїх по спокій всі прийдіть!”

Питалися замучені, побиті:
„Христе, хоч не були самі ми ситі,
Проте для Тебе завжди мали хліб,
Але не бачили, не зустрічали,
Тебе ніколи в хаті не приймали,
Хоч як же ж радо прийняли були б”,

Зрадли всі, почувши у одвіті:
„Во Істину, написано в завіті:
„Гостив мене, — вино дав, хліб мені,
Хто ближньому служив, вдові, дитині“.
Ви ж віддали життя країні
І Вам почислені заслуги всі“.

Скінчив. І в світлі йшли всі душі,
Спокою їх ніщо вже не зворушить,
Лиш їх тіла ще сплять у вічнім сні.
І ходять в казаматах, по подвір'ї,
Шукають, блудять, падають і вірять,
Що ще десь сина найдуть матері.

— — — — —
Між ними — матерями — Божа Мати:
Прийшла між вбитими Христа шукати,
Бо родиться-приходить там Пророк,
Де гинуть в тьмі, здавивши в грудях стогін,
Катовані, у розпачі знемоги,
Де слідом кров значить їх кожний крок.

То ж знала Мати, що прийшов Спаситель,
Що Син-Пророк в Бригідках мусять жити,
Бо болем сповнені вони уцерть.
І знала, що між тими найде Сина,
Які за Бога, Правду й Україну
На муки йшли, на страсті і на смерть.

А Він з'явився і сказав: „Маріє!“
А як пізнала — в білій млі розвіявсь,
Та знала Мати, що вже знов воскрес!
Воскрес і йшов між вибраних усоте
— В народ, який у жертв кривавім поті
Несе вже Істину у блисках лез.

Краків, Мовтелюпіх, 22. X. 1941.

ЮНАЦЬКИЙ МАРШ

Князів і гетьманів унуки
— Батьків непокірливих діти —
До світлої йдемо мети,
Готові на смерть і на муки,
За долю народу згоріти,
Отчизні життя припести.

За честь, волю, славу,
За предків, за рід
В юнацьких ми лавах
Рушаймо в похід!
Отчизні служити —
Це наша мета,
Веде нас Спаситель
І Діва свята.

В маркоті в'язниць і підвалів,
В тайзі і у тундрі Сибіру
За нас умирали брати;
Сьогодні ми-месники встали
— За край наш, закон і за віру
В поході цестримші гурти.

За честь, волю, славу,
За предків, за рід
В юнацьких ми лавах
Рушаймо в похід!
Отчизні служити —
Це наша мета,
Веде нас Спаситель
І Діва свята.

Нас кличуть степи й полонини,
За нами сумують трембіти
І знаєм єдиний лиш шлях:
До рідних лавів України,
Де тирса й вишневі квіти,
Де співи пташині в гаях.

За честь, волю, славу,
За предків, за рід
В юнацьких ми лавах
Рушаймо в похід!
Отчизні служити —
Це наша мета,
Веде нас Спаситель
І Діва свята.

Священна любов нас взиває
До праці, науки, посвяти,
— Любов нам роз'яснює путь
На ясні зорі, — до краю,
Де тужить покинута хата,
Де діти й діди на нас ждуть.

За честь, волю, славу,
За предків, за рід
В юнацьких ми лавах
Рушаймо в похід!
Отчизні служити —
Це наша мета,
Веде нас Спаситель
І Діва свята.

Із попелу, згарищ, руїни,
З просоння пробудим країну,
Оновимо Київ і Львів!
І радісно й гордо полипе
Із сіл, городів і святині ...
Угору могутній наш спів!

За честь, волю, славу,
За предків, за рід
В юнацьких ми лавах
Рушаймо в похід!
Отчизні служити —
Це наша мета,
Веде нас Спаситель
І Діва свята.

І вільній святій Україні
— Наш радісний сміх і всі мрії
І руки до праці і піт.
Забудеться біль і загине
І віру наш запал посіє,
Що зрушимо з місця весь світ.

За честь, волю, славу,
За предків, за рід
В юнацьких ми лавах
Рушаймо в похід!
Отчизні служити —
Це наша мета,
Веде нас Спаситель
І Діва свята.

Мюнхен, 1947

БАЛЯДИ

ПОМСТА ТРОЯНД
ПАРАШКА
БРЕТОНСЬКА БАЛЯДА

ПОМСТА ТРОЯНД

(Із словацьких переказів)

*Н. і Б. Кравцевим на спогад
спільних переживань*

На руїнах,
В замку гордому вельмож,
В полум'ї киягиня-краля
У вінку червоних рож,
В крові пристрасних коралях.

Чом ця кара,
Звідки мук жорстоких біль?
— В недоступнім місці в горах,
У борах самотній шпиль,
Княжий замок скрився в борі.

Замку мури
Не лякались ворогів;
Боронили входу башти,
Вал, укріплення і рів.
І жив князь в спокої-щасті.

То ж про нього
Линула по світі вість.
Славились його турніри,
Радо баченим був гість,
Бо з всіма князь в згоді й мирі.

В нього доня
Краща від всіх красавиць.
До сьогодні з рам портрету
Віє холодом від лиць
Гордої Єлисавети.

Не один раз
Славних предків смілий вшук,
Мріючи про пишну вроду,
Снів узяти з білих рук
За турніри нагороду.

Але княжна
В холоді своїх кімнат
— Непроступна, гордовита,
Ждала післанця з палат,
— Сон свій слави снила скрито.

А тимчасом
Серця свого амарант
Йй до стіп незломний лицар
Склав у китицях троянд,
Та не усміхнулись лиця.

І для неї
На бої герой ішов,
— Давнього нащадок роду.
І для слави ймення кров
Проливав він у походах.

Та даремно,
— Ласки лицар не добув,
Щастя не найшов в любові
І з жорстоких уст лиш чув
Насміхи й відмову.

І зневаги
Переносив він — і сміх
З уст єдиних, з уст коханих;
Погодитися не зміг
З вічним холодом омани.

Він в ніч повні
Меч у серце вбив собі
Між палких троянд кущами.
Так скінчив свій шлях в крові
Лицар з зоряними снами.

А троянди
Бодем — тугою по пім
Зараз пристрасно розквітли.
В світі не було усім
Стільки запаху і світла.

Дивувалась
Княжна чаром тасмниць,
— Запахом троянд, красою,
Та спокою білих лиць
Не розбила смерть героя.

Хоч далеко
Розкотився біль і сум,
Плакав край: чужі й родина,
На лиці її лиш глум,
Зимна лиш вона єдина.

Лиш питалась,
Звідки взялася краса,
Ще невидана, незнана,
Чом рубінами роса
В рожах квітнула багряна.

І здавалось,
Що причиною тут кров,
Що це крові сила й тайна,
І що з крові тільки знов
Зродиться краса негайно.

Як же ж місяць
Світло лив з-поза вікон
В літню ніч — прозору — повні,
Снився їй жорстокий сон,
І мрій груди в неї повні.

То як тільки
Вмер старий, могутий паи,
Княжна сон страшний здійснила,
Не злякалась смерти й ран
Для лиць білих і для тіла.

З всіх усюдів
Юних триста красавиць
У льохах вона замкнула,
— В темряві своїх пивниць
Щоб усі про них забули.

Як же ж місяць
Світло лив, — потік срібла,
Катувала-мордувала
Пані дика, пані зла
У понурих замку залях.

З ран глибоких,
Мов вода, спливала кров
В срібну й дорогу посуду
І в крові велів їй зов
Мити лиця, шию й груди.

І купалась
У крові, немов опир.
Молоділо біле тіло,
Очі квітли блиском зір
І сміялись і горіли.

А в пивницях,
В підземеллях, у льохах,
Квіти в'янули й вмирали.
Сум глибокий, біль і жах
Плив із кров'ю у коралях.

І роками
Княжна кров'ю й криком краль
Упивалася й п'яніла.
А по кралах в краю жаль,
По скатованим їх тілі.

Аж довідавсь
Про цей злочин князь-жупан.
То скипіли очі гнівом
І, не дивлячись на стап,
Вирвав зло і їдь жаливи.

В підземеллях,
Де красавиці жили,
В темряві замкнув киягино.
Так скінчились її сні
Про царя, престіл, твердині.

А дівчата,
Що від смерти ще спаслись,
В radoщах ішли додому.
Лиш до смерти зберегли
Сон страшний — жорстокий спомин.

А у замку,
В чорній масці зимний кат,
З князя мудрого наказу,
В найбагатшій із кімнат
Вбив княгино і зло разом.

Давній замок
Руйнував нещадний час.
— Без властителя й опіки,
Як неславно рід погас
Замінявсь в руїну дику.

А в ніч повні,
— На руїнах — рож куці
Манять запахом незаним.
З рожами, у білій млі,
Гарна йде, — жорстока пані.

І цілує
Лицаря злощасний квіт,
І між гордими кущами,
Де видніє крові слід,
Пестить, чистить кров руками.

Аж неждапо
Одіж ловлять колючки
І вбиваються у тіло:
Ранять, шарпають б'ючки,
І лице вже побілдо.

Вже розпука
З віч і рухів всіх кричить:
Близни лишаться по ранах!
В карі й муці вся тремтить
Люта, зла, жорстока пані.

В цій хвилині
З-під землі таємний зойк:
„Помщених вкінці нас триста!
Лицар помщений, герой!”
І знов ніч спокійна, чиста.

Тільки рожі
В світлі станули й в вогні
І палає ліс пожаром.
Ні! Не бачила й у сні
Люта пані цієї карі.

На руїнах,
В замку гордому вельмож,
В полум'ї згоріла краля
У вінку червоних рож,
В крові пристрасних коралях.

Краків, Мовтелюпіх, 27. X. 1941.

ПАРАШКА

*Степанові Л-ому
на спогад келії ч. 101.*

Хмари, хмари звідусіль
Скрили тайну й людський біль.
Верх Парашки в сивій млі,
— Сірі дії в сірім тлі.
І повір'я золоті
Нерозгаданих століть:
Сняться княжна й княжий двір,
Лицар, нелюб і топір.

— — — — —
„Слухай, княжно, батька слів:
Вийти замож час наспів.
Я вже з старости поблід,
Може й завтра кину світ,
— Ти залишишся одна!
Вийти замож вже пора“.

„Знаю, татку, лицар мій
Їде з ворогом на бій.
Славний в нього — давній рід
І відомий на весь світ“.

„Княжно, не перебивай!
Жде тебе престіл і край,
Мусить бути в краю лад.
— Князь приїде до палат,
Приїде до твоїх світлиць
І красу вшанує лиць.
Твій стрункий обійме стан,
Мій наступник, краю пан“.

„Боже, доле! — мій талан!
Батьку, батьку, що за пан?!
Лицар мій не зложить рук!
Бистре око й добрий лук
І заквітне в щасті край!
Батьку, батьку, згоду дай!“

„Князь могутній, наш сусід
Охоронить край від шкід”.

„Нелюб, пелюд, — батьку, — злий!
І гидкий, поганий змій.
Нелюб, ворог, сивий крук,
З ним життя нема без мук”.

„Годі княжно, перестань,
На мій сивий волос глянь.
Досвіду тягар і літ
Добре дав пізнати світ.
Знаю край мій і мій люд!
Згинути не сміє труд
Мого досвіду й життя.
Батька слухає дитя!”

„Княже, княжу кров пізнай,
Над життя люблю я край,
Щастя й славу йому дам!
— Не даси ж ти волі снам,
Твоїй волі не скорюсь!
Кари й смерти не боюсь!”

„Допо, — бачу гарний час:
На престолі двоє вас.
— Два народи й спільний пац, —
Не зазнає край ваш рап.
Буде мати стільки сил,
Що всю кров з ворожих жил
Виц'є спрагнена земля!
На майбутнє ти споглянь:
Сня твій матиме престіл:
Безліч городів і сіл,
Сто укріплених станиць,
Що сторожать здовж границь.”

„Міць нам дасть не торг, а кров,
Не рахунок, а любов.
Не піду я на базар,
Не злякаюсь мук ні кар.
Лядар тільки, а не князь,
Сонце, золото, — не грязь
Дасть всім щастя, дасть всім лад.”

„Отже, княжно, смерть і кат!”

— — — — —

Княжно, княжно, утікай!
Друзів кинь, родину, край.
Нелюб близько, нелюб тут!
Не втекти од лютих пут.
Нелюб і його почот,
Що скоріший бистрих вод,
Не дарують зла обид —
Помста за відмову й стид!
...Зникнеш, зникнеш серед гір,
Скриє ліс і скриє бір,
У савані скриє мряк
І пропаде слід і знак.
Серед сивих зникнеш хмар,
Не страшний там князь і цар.
— Томить ноги скорий біг,
Борзі коні в них усіх.
Висунувся карий кінь
— І в очах тривоги тінь.
Тут ні лісу ані хмар,
Тільки спека й сонця жар.
Княжно, княжно ще спинись
У розпуці не ломись.
Відітхни і мить спочинь,
Позад себе гребінь кинь.
Кинеш гребінь, з нього ліс,
Де ніколи ще не ріс.
Спинить він погоню враз
А ти даліше, поки час,

А ти вище, ближче хмар
І сміятись будеш з кар.
Добра рада, добре так,
Але віддиху вже брак.
Знову гребінь, знову ліс
І знов здержавсь лютий біс.
Сім гребенів, сім лісів, —
Відпочинок сім разів.
Дерево столітнє й кущ
В нерозривнім сплеті гущ.
Зелені зв'язав їх шнур
В живопліт, у вал, у мур.
Повно терня й колючок,
Важко вже ступити й крок.
Обійнялись бук і граб
І не пустять вглиб нахаб.
Тут не був з людей ніхто
І незнані підлість-ало.
Вічний сумерк, вічна тінь,
— Здержиться погоні кінь.
Тут живе лиш хижий звір.
Шлях моститиме топір.
Зелень, зелень полонин
Пралісів прорізає клин,
І погоні не пройти!
Може княжну ліс спасти.
Та безмежна княжа лоть,
Борзі коні скоро йдуть.
Хоч старий, — завзятий князь,
Він глумитися не дасть.
Вірних лицарів почот
Скористає з всіх нагод,
Князеві щоб допомгти.
Леле! княжні не втекти.
Тне гілля — рубас меч
І даремні спроби втеч.
З зелені упав вже вал, —
Меж не знає дикий шал.

Гребеня уже нема :
Тут лиш прийде смерть піма.
Лагідний скінчився схил,
І не стало більше сил.
Княжно, княжно, не здавайсь,
Сяк чи так життю вже край.
Ні! Не має тут вагань!
Не продати почувань
За життя пужденну тинь
Серед золота й терпінь.
Кращий вир води каскад
Від тепла нудних палат.
Лицар, лицар, — а не цар,
Не тепло, а сонця жар,
Піднебесний в хмарах літ.
І в руці стилет завіт.
Княжно, княжно, стань ще, стань!
На свій край ще раз поглянь.
Села, городи, міста
— Й туга в серці наросла.
Рани скрізь і скрізь хрести.
„Краю, краю мій, прости!
Без любови, у ярмі,
Люди згорблені й німі.
— Батьку, батьку! Чи ти снів
Про цю повінь кар і злив.
У кайданах вірний люд,
Для чужинця кров і труд:
Ненаситний лютий князь
Відпочати він не дасть”.
— Чорні думи, чорні дні
В передсмертнім княжині сні.
Тоне в сутінках вже край,
У німях очах одчай.
І її розпуки гнів
В рисах лиць закам'янів,
В сонці шляхетнів і ріс.
Вечір звої чорних кіс

Вітру леготом збудив,
Перлами роси обмив.
І шелесте в вітрі шовк,
В гордім серці біль замовк.
Повен світ гірких оман.
В пурпурі горить вже стан.
Княжна серед диких гір,
Ув очах води сапфір.
І від постаті вже тнів,
Ніж вкоротить час терпнів.
Коні, коней скорий біг,
Добрі вершники на них.
Висунувся карий кінь.
І темніє неба снів.
Швидше, ближче, навпростець!
Карий кінь, страшний їздець.
Злість у криках, в криках лють,
Борзі коні скоро йдуть.
Чує, чує серця стук:
Сагайдак, напсутий лук,
А тут прірва, скеля, яр!
— Ні! Не йти на муки кар!
Блиснув в сонці гострий ніж,
Вихор в далеч вість поніс.
З крові вже пливе струмок,
В нім царівна із казок.
У воді очей сапфір,
Відбиває світло зір.
Ленти звоїв чорних кіс
Скрилися у темний ліс,
В травах квіти барвних шат,
Не дістане княжни кат.
Ні! немає тіла тут,
І в очах погоні лють.
Шепче, шепче лиш ручай
Голос княжни: „Прощавай!
Ясний лицарю, мій сніе,
Що тебе люблю над все.

А як будеш в тузі й сам,
В дум моїх зайди ти храм,
Де Парашки біль та сум
І дерев столітніх шум.
Серед вірних я сестер,
— Ти для мене не умер.
І візьму посеред злив
У полон до царства див.”

Їде, їде в неба синь
Ясний лицар, білий кінь.
Тихо, пусто, де не глянь,
В серці повно прочувань.
То безмежна княжа лють,
Борзі коні скоро йдуть.
Лицаря найшли вже слід,
Попрощає завтра світ.
Він за княжну відповість,
Втихомирить княжу злість.
Чути, чути шум джмелів,
Відпочити лицар сів
І без сил заснув якстій,
А тут ближче й ближче рій.
Скорі коні в посіпак,
Меч, топір і сагайдак,
Дикий погляд віч страшних
Местю дихає від них.
Порохом укритв їх шлях,
Сіють, сіють всюди жах.
З шумом котиться ручай:
„Пане, лицарю, тікай!”
Скочив лицар, з сну устав:
Звідки тут потік і плав?
Адже ж він туди не плив.
Лицар із копем віджив.
У струмку гуркоче рінь:
„В горах скрийсь! тут смерти тінь.”

В гори лентою ручай,
А при ньому в лісі плай.
— Ясний лицар, білий кінь,
Гуркотом веде їх ринь.
І пропав у лісі слід,
Лицаря не згине рід.
Щораз дужчий шум каскад
В хмарах обриси палат,
Виступає з мряк кристаль,
Повінь світла з ясних заль.
Стіни — наче подих мрій,
Нижний скрипки плач у грі,
Щепче в тузі водограй,
І потік зникає й плай...
Оклик вирвався з грудей:
Знаний, знаний блиск очей,
Усміх, погляд, — все без змін!
Цю русалку знає він.
І не стало тайн ні див.
Лицар чари зрозумів:
Доло княжни, прочуття
І врятоване життя,
Плає таємний і струмок
Що його провадив крок.
Розбудив його й привів
В царство дум і княжни снів.
Як з'явився, так і зник
В місці, де ніхто не звик,
Щоб шумів він, говорив
В літа жар, чи серед злив.
...І ввійшов в Парашки храм,
І навіки з нею сам
Між русалками спочив
— Серед гор, пісень і див.

— — — — —

Хмари, хмари звідусіль
Скрили тайну й людський біль.
Верх Парашки в сивій млі,
В гір далеких сірім тлі.

Краків, Монтелюпіх, 4. XI. 1941.

MONT SAINT MICHEL

(З бретонських балад)

Лютує хвиля й скелю дику
Змиває піною і криком
Пошарпаних, сердитих вод,
— Аж гнів неситої стихії
Глумиться, і кипить, і вие,
І з дна встає німих темнот.

А ген! — зо скель зорять понурі
Мовчазні башти й сірі мури, —
Сумує вал в зловісну мить;
Чорніють маривом розпуки
Святинь склепіння гостролуки,
І древній город мертво спить.

Від місяця тривожні тіні
Струнких тополь і туй, і піній
Лягли на зацімлілий плай;
І замки й вежі, мов могили,
А люди наче скам'яніли,
І з ними скам'янів одчай.

То сняться їм віки забуті,
Хоробрі предки в сталь закуті
І їх могутній, гордий цар;
Всі хитрощі і перемоги,
І час, коли забули Бога,
Аж ніч прийшла жорстоких кар.

Золотоверхі в них палати
Алмази скрізь, срібла багато,
І святість в величі церков.
Шпнали їх моря далекі,
Чужих країн морози й спекн,
— Незнаного одвічний зов.

Та мав ще в замку цар щасливий
Свій жезл, що міг творити дива,
— Що все по мислі заміняв:
У золото гірське каміння
І в істину химерні тні,
Як владар цього забажав.

То лиш жезлом було дйткнутись,
А край вже квітнув добробутом,
Не стало низьких, темних хат,
Вже лицарі найкращу зброю
Дітали завжди в час до бою
І найлютіші із гармат.

Деь буря гірко глузувала:
Зелених вод солоним валом
Всі потопила кораблі.
Дйткнувсь дерев цар в лісі скоро
І вкрилось кораблями море
— Засяло сонце в синім тлі.

В сади змінялися пустині,
З руїн — вже кріпості й твердині,
На зрубі знов веселий гай;
У залах мармур і кристал,
В соборах радісні хорали
І в радощах потонув край.

Не знали старости ні болю,
Ні не було в них сльоз ніколи,
— І погань їм чужа, і брідь.
Жінки вродливі всі напричуд
Краси палкої чаром кличуть,
А тіло пристрастю горить.

О, як то пестоці й вигода
Чесноті й мужності скрізь шкодять! —
Забувся звук крицевих труб.
Лиш хочеться забав, — бенкетів,
П'яніти в нероздільнім сплеті
І пити мед солодких губ.

В безодню розкоші глядіти
І сипать рожі й самоцвіти
На оксамит грудей і ніг.
М'яких обіймів завжди мало
І запаху палкої кралі:
І ніч-у-ніч царює гріх.

Що честь?! — Байдужий труд і ворог,
Не кличе путей сірий порох
Зі запертя лискучих стін.
Без жертв храми всі спорожніли,
Нема відправи ні кадила
І з веж вже не озветься дзвін.

...То в ніч сліпу розплати й гніву,
В потоци розшалілу зливу,
Під зойки хвиль і стогін рік,
Із гуком одчинились скелі
Й палати, замки і оселі
Прокліи замкнув у тьмі навік.

Аж по роках, як навіть сліду
Вже не було з ганьби і стиду,
Новий народ зайняв пустар.
В труді зростали мури й город
І гостролукий храм вже скоро
Знов з'явся вежами до хмар.

А як лягають темні тіні
Струнких тополь, і туй, і піній
Від місяця на сірий плай,
То відкривається дорога
Й веде раз в рік до міста злого,
Що потеряло щастя й рай.

Та це коротка лиш хвилинка:
Як б'є дванадцята година,
Надходить для тасмний час,
Але з останнім вже ударом
Десь чезне шлях, і никнуть чари
І входу знов нема нараз.

А хто одважний, без тривоги,
І пайде саме в час дорогу,
Щасливим стане він ущерть:
В палаті ж зможе жезл добути! —
Та як не встигне — скельні пута
Замкнуть його й нещадна смерть.

...А в ніч цю замки — мов могили,
І люди наче скам'яніли.
Один лише не спить юнак.
Він важиться на чин, на діло:
Вогнем зіниці загоріли
І тільки жде на знаний знак.

Ось, ось! Годинник вже ударив —
І кров у скронях б'є по жаром,
Юнак біжить, не чує ніг.
Так! так! Там заграва палає!
Авжеж! це слід старого плаю!
Ще мить! Вже! Вже! Допав! Добіг!

У прірву світло вниз провадить!
— Біжи, біжи! Не жди поради!:
У рік нагода тільки раз!
А тут десь запах мірри й гра органів,
І лине спів і звук тимпанів
І в грудях поспіху наказ.

Палата в диких винах тоне,
— Титани в різьбах і демони,
І сяє золотом весь дах.
Вітражі в вікнах колірові,
В мозаїці ж каміння мовить
Про казку, бачену у снах.

Гей! повно дукачів в кімнаті:
Зо скринь їх можна міхом брати, —
Спинитися б при них на мить...
Та ні! Минає час! Скоріше,
Хоч втомою юнак вже дише,
Хоч в вогневиці весь тремтить.

О, пробі! дальше в другій залі
Намисто, перли і коралі,
Аж треба всю зібрати міць,
Щоб знов спротивитись спокусі,
Бо ж він жезло добути мусить,
Найбільший скарб усіх скарбниць.

І бачить травники і квіти,
Весну і жовтня хризоліти,
Зелену рунь і стиглу кров.
В сапфірах туга вод і далі,
Змінились сльози всі в опалі,
А в ізмарагдах шум дібров.

Без впицу ближче й ближче цілі,
Хоч стіни сяєвом світили,
А в п'ятій залі лиш алмаз.
Та ні! Ніщо не зломить волі,
І врешті станув при престолі,
Як бив годнишик шостий раз.

Ось в скромній гілці ліщиновій
Заклята див могутня мова,
Ще тільки руку простягти!
Та цить! Тепер найважчу пробу,
Аж тут — на грані щастя й гробу,
Судилося перемогти!

Лише в тонких састах кралі,
І запах рож, бузка, конвалій,
В палких очах і спрага й гріх,
Уста цілунком манять, просять,
— То кличуть руки й шовк волосся,
То теплих тіл гарячий сміх.

В крові світає пристрасть жаром,
— Минає час і б'ють удари,
Та вже юнак глухий на них;
Він уст — цілунків п'яних хоче
І чашу вин із рук дівочих,
І келех випити утіх.

...Чому годинник б'є так грізно?
Дарма! Запізно вже! Запізно! —
Бо це останній вибив раз,
А при останньому ударі
Згубився шлях, минулись чари
І виходу не стало враз.

Замкнулись з гуком двері й брами,
З лискучих стін — холодний камінь.
...І вкрив чоло смертельний піт.
Сует перемогла омана:
Хотів цілунком бути п'яний,
А з ніжних краль німий граніт.

І знов палати і оселі
У тьмі замкнули зимні скелі,
— Могила тайною мовчить.
... А ген! Зо скель зорять понурі
Мовчазні башти й сірі мури, —
Сумує вал в зловісну мить.

І тільки хвиля глушу дику
Змиває піною і криком
Пощарпаних, сердитих вод,
— Аж гнів неситої стихії.
Глумиться, і кипить, і висе,
І з дна встає німих темнот.

Краків, шпиталь, 5. XII. 1942.

Х В И Л І

МОТТО
ІЗ НОЧЕЙ ЖАХУ
ХВИЛИНИ
ЕЛЕГІЯ ПРО ХЛОПЧИКА
В'ЯЗНИЧНІ ЕКСПРЕСИ
ПО ВИСТАВІ „МАЛАХІЯ“
РОЗСТРІЛЯНИМ
ПЛІЧ-О-ПЛІЧ
ПІСНІ СВОБОДИ
ЕПІЛОГ

*Бурхливі хвилі в піні і прибою,
— У крутежу рвучкім і вічній зміні!
Життя в нас, наче ви, в несупокою,
І неподібні дні в нас, ні години.*

*Раз в припливі бурун, то знов в відпливі,
А каплі в тіні й в райдузі прозорій.
З полином суму раз, а раз щасливі
Ми тонем в пристрастей глибокім морі.*

*Любов з ненавистю взялись за руки,
І йдуть з собою приятнь і зневага,
І віра радісна й німа розпука,
Жах, боязкість, надія і відвага.*

*Нераз потоптані, слабі й на споді,
Встаємо й темось в змарзі на вершини.
І силу й неміч нашої природи
Відкрис мить—рвучкі й шпаркі хвилини.*

ІЗ НОЧЕЇ ЖАХУ

I.

[23. 8. 1943.]

Осиковим листком хатки тремтіли, —
Дзвонили вікнами в розпуці,
І дрижем стомлений та знемоцільий
Кришився мур в тривоги муці.

... Ходила смерть під почорнілі тини,
— То злісно грюкала дверима
І строїлась в багаті кармазини,
То знов скривалась в морок диму.

З протяжним риком сміху Азазеля
Дощем злітали метеори
І з квітників, садів, жител — пустеля
І горе !...

Десь зрив! Погасло світло у підвалі
І зашипів в пивниці вихор!
— Чи це кінець?! Чи все уже пропало?
Румовища і пил... І стихло.

Живі ми ще? — Чи мертві й в домовині?
І знов, мов молота удари,
Розчавлювали скроні щохвилини
Експльозії і тріск пожарів.

І враз, з нутра бажання: — жити! жити!
Не згинуть даром у чужині! —
Неааспокоєним, палким, неситим
Вогнем назустріч смерти рине.

II.

[22. 11. 1943.]

Вдягалась ніч в багрові ризи,
— Молошним вкрила все саваном:
Тремтіння мурів чорно-сизих
І зритого каміння раці.

Гнів сіяв страх і іскри сипав,
Ішла неаваисть п'яним таном,
А веж могутні смолоскипи
Ставали знищення цеаном.

Від злоби — гірш полину гірко.
... І кров калюжами на бруку:
А демон сплив в потоках сірки
На світ ув ореолі гуку.

Валилися храми від грому,
Кришивсь бетон і сталь в фосфорі,
А ніч грізніша, ніж в Содомі,
А месть жорстока, мов в Гоморі.

І сірим попелом і пилом
Покрилися пусті руїни,
Що болю й суму вже не скрили
Тієї розпачу години.

Лиш люд без гавані і дому
Деє скрив в душі свій біль і втому.

III.

Немов кроти,
Порились люди у землі,
Бо десь могили і хрести,
І морок смерти у імлі!
... Немов кроти!

Аж як погляне в вічі тінь
І грозить вічне забуття,
Вчимось любити сонце й синь,
— Вчимось цінити ми життя.

То як вогню і зривів жах
Почне у серці знов рости,
Ми в ямах, норах і льохах,
Немов кроти!

IV.

[15. 2. 1944.]

В сні села і міста, палати й хижі,
В тумані ніч без місяця і зір!
І рвали сон сталеві птиці хижі,
Ключами жадно летючи на жир.

А в людських мозках свердлами мотори
В'їдалися в кожен сціпенілий звій,
— Думки ж у крутежу! ачей потвори
Деінде десь ваптаж посіють свій.

Ачей спасенна буде паша хата! —
Ще буде нам дароване життя,
І може смерть не схоче в нас гуляти
У загравах пекельного виття.

Сліпими червами повзуть хвилини...
Не нализати їх в лапцюг годни!
З висот же далі безупину хлине
Погроза грізна гуркоту машин.

І нишкнуть, корчаться тремтливі тіші,
І в судоргах — в таємній глибині —
Хтось другий корчиться, живе в людині
І з нею снить примарні сні страшні.

І ось в безвольності і тьмянім чаді
Кров вариться, скипає у серцях, —
Спливає їдь настирливого гада
— Жах!

V.

То сниться по ночах і днях тривоги
Затишне місце в теплій десь кімнаті,
В якій не переступить гнів порога,
Немилий гість не буде заваджати.

Кружлятимуть незв'язано в півтінях
Думки свободні за гарячим чаєм,
І мрій привабних стрічка блідо-синя
На схилі дня у сумерку блукає.

Так хочеться акорду барв і тонів,
Краси й добра, — тепла руки м'якої,
І хочеться знаходитись в полоні
Очей і погляду, що втому гоїть.

Нехай і так, що завтра може згинем,
— Чому життям сьогодні не впиватись
І в настрої короткої хвилини
Глибини і змісту світу не шукати!

Шекспіра слухати чи Данте й Гете,
Відвідать Іфігенію в Тавриді
І в творах пензля, долота й поетів
Втонуті і забуть про Немезиду.

Бетговена чи Моцарта почути
І з Штравсом закружляти над Дунаєм
Та й пити сірі спогади забуті
— Із бурштиновим, ароматним чаєм.

VI.

Всімхнувся день очікуваний-жданий,
Але руїни і пориті ниви
— Сильніші від блідих надій омани,
Що вже грози не стало й лоті гниву.

Пліч-о-пліч зло й добро у хороводі,
Маяк краси — і в машкарі бридота;
У мирі мир — і знову світ в незгоді,
І бурянами — злочин на чесноті.

Не в тихе царство мрій мій човен рине,
— Пливе в проміжжя істини та ложі!
Ачей крутіж погоди й хуртовини
Відкрити в млі невидний шлях pomoже.

Терпким гріхом — бажання щастя й раю
І зваба спів про тишину в дозвіллі;
По цвинтарах і згарищах блукаю —
І йдем сльозами умні й болем зрлі.

І до Христа слабі знімаєм руки
— До свіжих ран на камяному тілі —
І кари просимо за жах розпуки,
Самі в кривавім болі скам'янілі.

Відплати кличем за ненависть в світі,
За смерть посіяну й розлиту зраду!
І молимо громів, огню, проміття,
Що принесуть загибіль і загладу.

То може прийде аж тоді обнова!...
— Як згибне тлінь в огні і гнів в людині,
Безсила помста не стемнить любови,
І благовість звияжно в простір злине.

I.—V. Берлін, листопад 1944.
VI. Мюнхен, 16. VI. 1951.

ХВИЛИНИ

I.

Чи знову нині,
Як скрізь, — як вчора й позавчора,
Просити маю милостині,
І будеш ти німа й сувора!? —
Чи знову нині?

І вкриєшся серпанком тайни,
І не найду розради й сили,
Навіки буду окаянный,
Як в темряві ночей могили?

І не приснитись вже ні разу
— Ніколи усміх твій дитини,
І словом спалахнеш образи?!
Чи знову нині?...

II.

То сталося так, як не було ні разу!
Впивавсь хвилини я щирістю рідкою...
...І хоч далеко ти, — були ми разом,
І радість щастя я ділив з тобою!

Вже пряжу мрій я шлю тобі додому,
Де ти царюєш поглядом і словом,
Де заворюєш життя у спомин
І до життя й любови кличеш знову.

...Чому ж мені,—чому в ту мить неждано
Вкрадаються забуті дні нікчемні,
Як після стуми не всміхнувся ранок
І молитви палкі були даремні!...

... Як ти, вгорнута в холод таємниці,
Не знала ніжності, ні слів, ні туги,
Як не горіли казкою зіниці,
А в погляді таїлась їдь наруги.

... Чому в щасливу мить горів я двічі:
— Захопленням хвилини й давнім болем,
Що без померклої любови вічі
Не скажуть правди вже мені ніколи!

III.

Не принесу тобі фіялок!
Ні! Не проси стемпілими очима
І не гляди на квіти зради.
Впиватимуть тебе жасмини,
Бузки й нікоціана,
Платками рож встелятиму кімнату!
... І може теплими знов стануть
Твої долоні! — Теплими й м'якими,
Як в давні дні і незабуті,
Такі мої і без обману!
І може знов розхилені уста
Зворушить шепіт,
Призначений мені одному,
І може знов з-за тіней вій,
Із-за серпанку щастя,
Сміятись буде глиб очей,
  Так, як тоді,
  Як був лиш я,
І як не зважився ніхто
Торкнутись рук твоїх устами,
Про усміх мріяти суворих уст
І слухати тебе в німих кімнатах,
Приносити у жертві біль і тайпу
І пристрасстю манить фіялок.

iv.

То заздрю іноді борцеві,
Якому день по дневі
Тужавла в тюрмі його колись гаряча кров
— В оковах днів суворих,
Без надій!
.... А всеж лишилася йому любов
І віра,

Що десь далеко — хтось єдиний —
Скорочує йому важкі хвилини —
Палкою тугою за сном
Минулих днів,
Що хтось тайком
В вечірній самотині
Листає карти книг його
І полум'ям уп'ється слів,
А щастя віднаходить тільки в сні.

v.

... То може справді так:
Що все на світі —
Все кіпчиться-минає
І лиш блідий залишить знак!
— Що жовкне лист і в'януть квіти,
І жар огненний літа
Змивають зливні тучі...
... Що десь нам завжди потім
Незнаний день в сердешній муці
Неждано спалить почуття на попіл,
Утомою зв'ялить нам тіло,
І вічним забуттям
Все час залле-затопить,
Що пристрастю колись горіло!

То може справді так...
Хоч я в житті не того ждав, —
Не так мені майбутнє спилось...

Лише боюся, що в цю мить
У тебе голос задрижить!
Тому молю тебе, благаю:
Скажи тоді у вічі правду
І не лякайся мого відчаю!
О, не скривай даремним трудом
Свого ти нуду!
Прощу тобі мій біль,
Хоч не забуду,
Бо ж сон наш щастям нашим був! —
Прощу розпуку,
Та не прощу облуди,
Яку я вичую у серця стуку —
В ударі й ритмі крові:
Пощо скривати,
Що минуле
На віки ти забула,
Якщо воно вже не остане
Святим тобі й коханим!

О, жити! — жить лише в акорді
І дні стрічати неповторні,
— Або не жить цілком!
І мушу, мушу знати,
Чи світлом ти, чи ночі злом?
— Відчуття з порухів душі,
Чи променем на яві завжди й в сні
І чи гориш мені,
Чи спалюєш на попіл?....

VI.

Прости слова несправедливі,
Мої пристрасти полин,
Любов надхненню і пориви
І спогад крижаних хвилин.

Я бачити вогонь в зіницях
І сміх, і радість лиш привик.
І досі в день на яві сниться
Душі твоєї й туги крик.

Бо ти одна! І ні одної
Нема святої так, як ти!
І хочу й мушу враз з тобою
По чар новий життя піти.

Твоє — для мене тільки слово
І кожний звук, і кожний тон!
І закували нас в окови
Нова мораль, новий закон.

Ось світ великий, горда пані,
Та в ньому тільки двоє нас.
Наш кожний рух зіллється в тані,
Серця ж нам битимуться враз.

VII.

Тобі одній
Гарячий подих піжних слів,
Мій чин, моє життя й всі дні,
Найкраща казка юних снів
— Тобі одній! Тобі одній!

Для нас весь світ! Гра грізних хвиль
І дім у закутку ліспім,
На труд ми підемо й на біль
І знаю: Ти не скажеш „ні”.

Бо завжди ти мені гориш,
І гімни я несу й пісні
Моє життя для тебе лиш!
— Тобі одній!

I.—V. Берлін, березень 1941.
VI.—VII. Рабка, липень, 1941.

ЕЛЕГІЯ ПРО ХЛОПЧИКА

[Подрузі манівців чужини]

I.

Портретик

Портретик хлопчика малого
У серці глибоко зберігся:
— Мов іскра віш і в'юн!
І в буднях сірої дороги
Нераз мені, бува, присниться
Розсміяний пустун.

Мініятюра в медальйоні —
Мов чар таємний талісману —
Зі мною завжди й скрізь.
Малі, довірливі долоні
Мов чую ввечері і рано
І нині, як колись.

А слів розкочене намисто
Його дитячої утіхи —
Мені давннким сріблом,
Що будить радісне і чисте,
І кличе в час грози і лиха
На прю й на змаг зі злом.

То ж знаю, що його очиці
Тобі теж вогником в безпутті
Нещадних хуртовин!
І йде із нами в громовиці,
Такий близький і незабутий,
— Далеких рідних син.

ІІ.

Книги

По змарі дня, при світлі, — над книжками
Схилешся піма, з сльозою туги.
... Як важко те забудь, що десь за нами
Полишене на біль терпкий наруги!

Як важко не згадати краю й хати,
Де серце нам вдарятиме до віку,
Де буде мисль нескована блукати,
Що раз-у-раз сріблить твої повіки.

Без слів дивлюсь на руки, що лістають
Нові книжки, — думки ж твої в світлиці,
Де поряд з пройденим життям дрімають
Всі давні й випещені — на полицях.

А все ж! Це символ тільки: книги й томи!
За ними більше щось і неказанне,
Весь біль розлуки, розпачі й утоми:
Твій батько, рідні й їхне завтра тьмяне.

ІІІ.

Місто провесни

З тобою я дитячі сни
Зв'язав барвисті,
Казок моєї провесни
Родинне місто.

Ще сниться фея, як у ніч
Вплете в мережі
Мільярди зір і блиском свіч
Освітить вежі.

Замерзлих вікон білий квіт:
Бузки в морозі,
І барвами пастель весь світ
Всміхнувся мімозі.

То золотом замерехтять
Мені ялинка,
І вже чарують срібну мить
Шпаркі сніжинки.

На ночі фон холодний пух
В реклямах міста
Розкине іскор ритм і рух
І тан імлистий.

Ходжу ж чужий по манівцях
І в цельофані
Я знов дитячі мрії в снах
Побачу знані.

А враз силуети теж церков
У білій хузі,
І спогадом вдаряє кров
У наглий тузі.

Пробач, забудь мені, прости,
Що я в чужині,
Хоч моці там, святі хрести
І домовини.

Або проклятих ще клени,
Столичний Львове,
Та знай, що не забудь весни
Й вогню любови.

ІV.

Д а р и

Твої я бачу руки в вогневиці:
Пакують, ладять, в'яжуть, завивають!
— І поспіх в руках бистрих вод ручаю,
І радість довго скривана на лицах.

Знайомим дітям заблестять зівиці:
На ім'янини чи на Миколая
Дари вигадуєш, — приготовляєш!
І вдунеш душу ти свою в дари ці.

А все ж думок не скрити у запалі,
Що десь є хлопчик з ясними очима,
Відділений границями — ярами.

Не для знайомих шлеш дари, а здалі
Його щораз обсипуєш незрима
У снах своїх любов'ю і дарами.

V.

Другий вал

То знов над нами
Жах темряви і паполома,
Їдь чаду і багрові плями,
Обиди глум і грохіт грому.
Ось знов над нами.

А вже здавалось,
Що нам з земель відплине повінь,
Погибнуть мороку навали
І в маєстаті встане слово!
... А вже здавалось.

Сміялись очі
Назустріч рідним і знайомим,
Як ми з імлі, з безпуття почі
Вертались радісні додому,
— Сміялись очі.

О, рідний Львово!
І землю спрагли ми й пороги
Чолом торкали у любові,
Щоб стиду збутися й знемоги
У ріднім Львові.

І срібне слово
У хлопчика в устах дзвонило,
Як тітці довгу повість мовив,
І — щоб за ним весь час тужила,
Дав срібне слово.

І знов між нами —
Розлиті ріки і озера,
І місто й край за шелом'янем,
А супи й круки-ненажери
Вже знов над нами.

Берлін, грудень 1944.

В'ЯЗНИЧНІ ЕКСПРЕСИ

I.

Няні

[Тюремні проходи]

Темні подвір'я тюремні,
— давлені мурами кліті...
І сподівання даремні:
вп'юся гашишем я мрій!
Замість шляхів — лиш омана:
біганням будем радіти,
Бо не розбити нам мурів,
— в біг не впелестися подій!
Сонце — ліниве повітря,
— немічний здержаний подув...
Жадно вдихну у легені
міста отруйний дурман.
Подув оmanoю стане!
— вихром степів і свободи!
— Знаю я! знаю вже! знаю,
що ми лиш в світі оман.

Свистом експрес десь неждано
мислі розіб'є-розрив,
Спогадом, спомином, сумом
в серці і з далі завив,
Приспані наміри збудить,
думи про друзів і біій!

Пощо? Навіщо? Длячого
наново хочу хотіти?!
Тут же заржавілі ґрати
— давлені мурами кліті!
Тут же беззвучно й бездільно
стримавсь експрес уже мій.

II.

Вчора

[Ламання кордонів]

Край наш розбили на чверти
силою ставлені межі,
Тіло живого народу
ділять граничні стовпи,
Давлять кайдани кордонів,
— сірі соромні мережі, —
Довгі, непависні ленти,
— насміх чужої товпи.

Йти! — проникати! — зілляться!
— духом з братами з'єднатись,
Совістю й серцем струснути!
Боєм розбитих частин!
Силою труду й пориву
ленти кордонів зірвати,
Сором старавсь стерти
з писаних нами сторіч.

Як же ж свобідно експреси
вільно минають границі!
...Криюсь — крадуся — проходжу:
горда Говерля чи Шпиці...
...Вовчі плаї та дороги!
Дош, хуртовина і ніч...

І не спинила сторожа
зваги, запалу й завзяття!
Їду: Ясіна — Тересва
— вірне батькам Закарпаття —
Наші розбиті країни!
Злучить їх єдності клич!

III.

Завтра

[Буде ще небо палати]

Вчора, сьогодні і завтра :
праця, безділля й незнане!
— Тучі, неволя і мрії!
скрізь непокоячий жах :
Рушить експрес мій в дорогу ?
іскри розсипле ? — чм стане ?
Стане на віки беззвучно
й пині вже скінчить свій шлях ?

Ні! Таки вірити хочу!
Проти надій сподіватись!
Хочу, — не хочу, лиш вірю:
сміло борці знов ідуть!
Вірю — не вірю, лиш знаю:
буде ще небо палати!
Будуть невдачі та успіх!
Трупом устелена путь!

Військо в гартованій зброї!
терном порослі дороги;
Рватиму знову кордони,
втоми не визнаю й знемоги!
Щастя безмежного сльози
блиснуть уперше з-за віій!

Лицарів тисячі в змагу,
горді, безбоязні лави,
В наступі прапор наш має!
„Слава! Землі нашій слава!”
З радістю — в розсвіт розкату —
знову експрес іде мій.

Львів, Бригідки, червень, 1936.
(в часі розправи)

ПО ВИСТАВІ „МАЛАХІЯ”

I.

Святі слова — невишукані, прості —
Полинули акордом перемоги
В яспу блакить, до Єгови — до Бога —
І радісно плили й могутньо в простір.'

Лиш в ньому перекір в невпиннім рості
Не дав спинити загаду лихого;
І гімном зради сяв він тривогу,
І дисонансом сатанів у злості.

Докіль твої хиткі сліпці, отчизно,
Червою точені мани й обмани,
Безумці, цвенькатимуть, мов папуги?

Докіль їх одур — заморок трутизни
Водити манівцем не перестане
По бездоріжжях блудної паплюги?

II.

Казки казав і полонив ти чаром
Знадливих мрій, химерний Малахію,
Бездольних, бісцуватих і повії —
Які пили лиш горя гірклу чару.

Десь манять в далечінь заклинну чари —
Зрадливі просторні голубії,
І щастя мариво ряхтить-ясніє
У сірім попелі і в чорнім згарі.

... То привидом колони яничарів
Чужих ідей, брехливої науки
Повзуть слизьким гадюччям в залі сутінь.

Та Адонай погубить гнівом карк
— Зітре гріхи і зло — і знищить муку,
І зійдуть зрадники невільці з путі.

III.

Вищав хрипливий спів повії Олі,
Настирно шрубамі свердлився в уші,
Аж совість криком блудниці заглушать
— Безтямним реготом гульні й сваволі.

А Малахій хотів в незмінній ролі
Людей реформувати й хворі душі,
Та юродива візю ворухить
Отчизни в млі розпуть, в тьмі зла й недолі.

О, ви, що давні ломите закони,
Що рідне слово топчете і мову
І з сцени зникнете як апостати,

Що душі й думи ваші у полоні,
Серця в ярмі, у шорах мисль — в оковах,
— Анатема на вас, повік прокляті!

Мюнхен, жовтень 1946.

РОЗСТРІЛЯНИМ

[Косинці, Фальківському, Влизькові]

Весь вік вам штурмом кров кипіла,
Аж зов непройдених шляхів
Із тьмя глухі прорвали стріли —

За ваш святий, благословенний гнів,
За день кривавої розплати,
Що в слові вашому горів!

— До ніг припасти б і, цілувати
Слід ваших стіп, край сірих шмат,
Рубець скривавленої шати.

І з ім'ям вашим гук ґранат
Сплести б і рейд сміливих летів!
— І мур кришить — залізо ґрат,

— В серцях топити сталь стилетів!

Берлін. 1941.

ПЛІЧ-О-ПЛІЧ

У мряці, в іржавім тумані
Степи серед горя і хмар,
І Хорса обличчя не гляне
На зрошений кров'ю пустар.

Як темрява вколо,
Як стума, як ніч,
Єднаймося, друзі,
Плечима до пліч!

Замовкли без сили бандури,
Не пахнуть вже квіти вишень,
Безкарні тирани понурі
Зівечили радість пісень.

Як ворог шаліє,
Кров морем тече,
Ми разом в колонах
Плече об плече!

Ми проти злоби і стихії
Приречені вперто іти,
І спільні в нас думи і мрії
До спільної кличуть мети.

Ніхто не посміє
Плюгавить ідей,
Як стаємо цупко
Плече до плечей!

Без боязни, кволости, жалю
Назустріч ми завтрішнім дням,
Назустріч ми сонячній далі,
Що радість і щастя дасть нам.

І рам'я об рам'я
Гуртуємось враз
І дружньо прямуєм
В жорстокий наш час!

Мюнхен, липень 1947.

ПІСНІ СВОБОДИ

[Українській Повстанській Армії]

I.

Скрізь маки червоні,
І коні
Біжать у хвилясті жита.
Розвіяні гриви,
І жниво
Столочене й наше життя.

Ще згарища в чаді.
І впаде
Зчорнілий, закопчений тин!
— Замешкав в пустелях
Переляк
І сіє жаливу й полин.

Чужинці, злі й ниці,
В столиці
Плюндрують святині й собор!
О, Мати Пречиста!
Над містом
Ти свій розпрости омофор!

В потоці-полоні
Потоне
Надія й погібне нам міць.
Край в темряві-стумі
— У сумі,
І тіні лягли шибениць.

Клов хижого супа
Над трупом,
І брязкіт заліза й оков.
Гей, кров'ю полито
Скрізь жито,
І квітне у китицях кров!

II.

За кров, за знуцання,
— Коцання,
За муки й розпуку братів,
За грабіж, пожари
Ми кара,
Ми помста, відплата і гнів.

Без скарги, без слова
Готові
Йти ми у темряву й ад.
За честь України,
Родину,
За Божі закони і лад!

Забуті, прокляті,
— Багаті
Ми тільки ще щастям надій.
І все ми спалили,
Лиш силу
Ще любимо й заграву й біій.

Нам спокій незнапий,
Лиш рани,
— Не маємо хат, ні дружин.
Наш біль для отчизни,
А близни,
Щоб краще жив внук наш і син!

Погоні, — атаки,
Собаки,
Кругом нас ворожі тічні!
І гаркіт проклятий:
„Здаватись!“
— Ми в вічі їм виплюєм: „Ні!“

III.

По бурі погода
В природі
І завжди по ночі йде день.
Гей, хто ж нам зуміє
Наді
Розбити і радість пісень.

По страстях — Голготі,
Маркоті
Воскрес переможно Христос.
І навіть в терпінні
І в тіні
Ми дужчі від немочі й сльоз.

Блаженний, хто віру
В офіру —
В посвяту зберіг із пожеж.
Для щастя Сіону
Корону
Із терну ми приймемо теж.

Пекельні тортури,
Ні мури
В'язниці не зломлять, ні кат.
Не спинять народу
В поході
Ні глум, ні насилля, ні ад.

Завзяті — уперті,
Зі смерти
Глузуєм — зі журб і тривог.
За правду, за славу
— Державу
Ми в предках, з нами сам Бог!

IV.

У сляві рубішв,
— В промінні
На обрії ранок проснувсь!
Сміється, говорить,
— В кольорах
Скупався, і сон алий забувсь.

Забудося вчора,
І хором
Вітає пробудження ліс.
А радісний гомін
Про проміль
Вже вітер по світі розніс.

Вже лад, охорону
Колони
Нестимуть геройських бійців,
Де слід ще тиранів
І рани
Не зникли, кайдани і гнів.

У величі встануть
Титани
Храми будувати з руїн,
Щоб в нашій країні
Зло й тіні
Погибли — обида і тлінь.

Вже запахом квіти
І віти
Звіщають про успіх надій,
Про щастя народу,
Свободу,
Про золото звершених мрій.

Мюнхен, червень-серпень 1947.

ЕПІЛОГ

Самотности гіркої книго,
Що з розпачі зросла жорстких днів!
Гей, мрії ясні гроз кормиги,
Що вами я в роки невісні жив!

Ох, скільки іскор та ілюзій,
Тремких надій і теплих сподівань,
— У вас роздмухана в напрузі
Погаслого життя багрова грань.

В холоднім попеліщі скону
Я віру у світанок віднайшов,
— Що барви в світі десь і тони
І що красі ще поклонюся знов.

Састовий серпанку Маї,
Моя молитво чиста гарних спів!
Сьогодні — по роках — вже знаю,
Що я лише солодку труту пив.

Линяють в світлі дня кольори,
І в гаморі — мелодій тихне звук.
Ні друг ні брат не заговорить,
Ні не торкнусь тепла єдиних рук.

Блукаю в темряві пустелі,
Як жив в самотності моїх в'язниць.
До ніг лиш жовте листя вихор стелить
І сумнів дощ зціловує із лиць.

Та все ж любить не перестану
Блідого усміху колишніх втіх,
Бо в снах, і мріях, і оманах
Я силу до моїх змагань зберіг.

Моєї істини не стерти
— Сильнішої розчарування й зрад —
І з немочі встаю упертий
Перемогти в собі вагання ад.

Мюнхен, 24.VI.1951.

І К О Н И

ЗІ ЖИТТЯ
ОЧІ МАТЕРІ
ЗО СТОЛІТЬ
ДО ІКОНИ

Місце й дати постановя циклів:

Краків, Монтелюпіх, 9.—14.X.1941.

Краків, Монтелюпіх, 15.—16.X.1941.

Краків, Монтелюпіх, 24.II.—13.III.1942.

Краків, в'язничний відділ шпиталю,
9.VIII.—6.IX.1942.

З І ЖИТТЯ

I.

Мадонна мого дитинства

За душу Батька

Бачу усміх завжди Твій, Мадонно,
Як за мною зориш скрізь з ікони
Від життя найрауших літ.
Погляд ясних віч Твоїх від злого
Береже в ваганні й в днях тривоги
Шле мені проміння в слід.

Перед образом чоло й коліно
Батько мій згинав і вчив дитину
Правд святих і молитов,
А як гас під сявлом ласкавим,
В тіль за ним у листопад сльотавий
Йшла Твоя й моя любов.

З рис Твоїх незмінного спокою
Силу черпав я на чин, до бою,
Хоч пераз в душі йшов змаг.
І мені Ти завжди, Мати, згодом
Радість сонця слала в нагороду,
Як жар похотей потах.

І крізь простір, мур, решітку, ґрати
В сумерку невольних днів вдесьте
Бачу золото я рам.
Завжди із далекої країни
Туга в край святий і дума лине
До моєї хати брам.

І прийду колись, прибіюсь, припаду
До порогів, де я пив розраду,
Що на вік її зберіг.
І в молитві ще слабі долоні
Простягну я, може, до ікони,
Де Твій царить щастя сміх.

II.

Бог Істини

Тіням брата Бронислава

Господи у колочках корони!
В різьбленім спокої біль мільйонів
На Твоім лиці застиг.
Не прорветься крик з грудей ні стогін
З впертих уст стемілої ікони
В свічки вогниках тремких.

Все читаю з рис, як Ти зо щастям
Не вагавсь за Істину на страсті —
З усміхом на смерть іти.
Святости й незламної посвяти,
Як на прю з сильними світу стати,
Нам зразком єдиний Ти.

І за праведність на змаг людині,
Щоб в боях не впала й хуртовині,
Сили й ласки не відмов,
Щоб вкінці і я діждався чуда,
Що відважним завжди й вольним буду —
І в залізах теж оков.

А проте, не можу не благати
Ввечорі і в сумерку кімнати,
Де чаїлись смерть і біль,
Щоб людей Ти взяв в святу опіку,
Що не вмгли стримати ще крику,
Як зникала їм їх ціль.

Глянь на жах закутого народу,
Що за правду чашу аж до споду,
— Келехи отрути пив.
І в воскресних сьвітл палкім тремтінні
— Як побореш зло й облуди тіні —
Дай нам, Боже, жниво жнив.

III.

Вітражі Волоської церкви

Вівтарі достойні й мури храму!
Чи повість хтось людськими устами
Величі святу глибіню,
Як під ніч, на сірому стін фоні,
Серед шепотів, — низьких поклонів
Стелиться тасмна тїнь.

А в погідний день з-за шиб вітражів
Сонце кидає мережу пражі
Ясних, радісних світел.
Мова Господа у грі кольорів,
А дух піль, — отчизна тут говорить
Запахом розкішних зел.

Барва лля й селедин безодні,
Мов ім'я творця ікон—холодї,
І в васпільках тетрапод.
Образи святі й святі ікони,
В молитовному ж акорді дзвонів
Сяйво святости з висот.

Тишино достойної святині!
Хай пройду і промжну й загину,
— Лишиться моя любов.
Тут таке близьке мені все й знане,
Кожна п'ядь освячена, кохана,
Що вогнем палає кров.

В храмі бїль я забував — знемогу,
Вчивсь любити край, родину й Бога,
— Тайну тайн у нїм пізнав.
О, моя отчизно і святине!
Вам лиш з чужини і блуканини
Тугу й бїль я завжди слав.

ІУ.

Усміх отчизни

В сірий день пераз звятлжний промінь
Зломить силу мряк і лютість грому —
Лихолить зловіщий зов.
Так теж в сірий день я блуканини
Дорогу іконку з України
В сірім провулку найшов.

У пориві дум застиг угодник,
А за ним могутній храм господий
І суворий монастир.
У кутку малепька Божа Мати
Лягідно сміється до дитяти,
Сумнівів нам стишить вир.

І зберіг я, заховав в пошани,
Скрив від злих очей безвір-профанів
Скарб найкращий — талісман.
В тугою мережаній хустині
При мені захищений він нині:
Світло в світі злуд, оман.

Вирізьблений в пам'яті й уяві, —
Як тягар зневіри й болю здавить,
Він проміттям скрізь мені.
Ні! Ніколи зло мене не стріне
І даремно не пройду, не згину
У розпуки чорні дні.

Виповню обіт — найкращу мрію
І по днях невдач, воєн, стихії
Принесу іконку знов.
І в моїй отчизні, в тихій хаті,
Буде образ ореолом сяти
У горінії молатов.

V.

Іконка в сірм павутинні

У житті моїм, колись в дорозі,
Я спинивсь на стоптанім порозі,
Де замешкав стиду біль.
В темноті розбитої капліці,
В бруді сум пониження таїться,
Студінь пустки відусіль.

Там, де слово падало з амвону,
Де псалом з грудей нестримним тоном
До небес в неділю плив,
Олтарі — без ладану й кадила,
В поросі стоять, покриті пилом,
Миті струменями злив.

А ікона в сірм павутинні,
В холоді імлі прозоро-синій,
На пустій стіні тремтить.
Тайнами життя глибокі очі
Вже повік мене скувати хочуть,
Щоб століттям стала мить.

Сивий сумерк день короткий ловить;
В настрою, у припливі любови,
Я молосся за батьків.
Так нероз на путей бездоріжжі
Родяться слова й натхнення свіжі
З почувань забутих днів.

І дивлюсь: ікона оживає
В слів моїх нестримному ручаї,
І рука благословить.
Павутиння вже сріблом ясніє,
І німа сльоза на довгих віях
В пустки темноті блистять.

ОЧІ МАТЕРІ

[Триптих]

I.

Мати Вчителя

Чом, — чому в очах Твоїх тривога?
То ж Твій син — обожаний Учитель,
Цар-Спаситель,
Що весь світ віками ждав на Нього.

Ти ідеш сама житами,
— У таких достойних шатах,
Вибрана поміж жонами —
Божа Мати.
— Син Твій в слави ореолі!
Чи ж не чуєш слів: Осанна?
В блиску сонця Ти у полі,
І в очах страждання тінь?
Слава — суєта оманна
Й бачиш мариво терпінь?

В золотих житах червоні маки
Кров'ю плигають в очах!
Навіть в сонці паки й паки
Кров і жах!

II.

Під хрестом

Бавиться товпа пежданим видом:
На хресті юдейський цар — Месія!
І зрадіють
Вороги з пониження і стиду!

Під хрестом великі очі
І шовкові чорні вії,
— Смолоскипи серед ночі
Променіють.
Усумнились маловіри,
Як не стало в них Пророка.
Залишивсь лиш попіл сірий
По чудес палкiм вогні,
Лиш у Тебе міць глибока —
Віра у прийдешні дні.

Очі всепрощаючі, немесні
Бачать завтра й чину чин,
Як устане і воскресне
Божий Син.

III.

Тріумф

Знаєш: вже з'явився Магдалин! —
Учням дав пізнати себе в розмові
І Петрові!
— Що воскрес, вже всім відомо нині.

І вгорнувшись в повагу,
Наче чудом не радієш,
— Щастям виграного змагу —
Ти, Маріє.
Ув очах знов огневиці,
Як тоді в Христа на страстях,
І завзяття в них блиститься
За всіх вірних, за мільйон,
Щоб лиш виграти, не впасти,
Щоб не вирвавсь болю тон.

А враз з тим для всіх любови море,
Повне материних сльоз,
Бо багато смерть поборе,
Як Христос.

30 СТОЛІТЬ

I.

Катакомби

Алмази хтось в неправди мороці розсипав,
І катакомби розсвітлюлись в смолоскипах.

Хрест кований в суворому склепінні камінні
Благословить на прою і зло розвіє й тіні.

І стануть олтарі в картинах говорити :
Ісус Христос, Твій Бог і Божий Син, Спаситель.

Бліді обличчя, вдивлені у образ риби,
Застигнуть в щасті, скріплені вином і хлібом.

І до присутнього Христа батьки за сином
Моливу шлють, щоб в колізею не загинув.

II.

В пісках пустині

Лиш погляд Господа пішов за ним, мов привид,
У спалені пустинь піски й пророцтв пориви.

О, як смакує сарана й дактилів солод,
Як усміх спрагу стишує і біль та голод.

А дриж жару малює в синяві на фоні
Червоний плащ і кров, застиглу у короні.

Іти б і розплинутись з символом у овид,
І жертву почувань зложити в каплях крові.

І жити б в джерелі і в зелені оазі
Зразком любови і відречення наказом.

III.

Чернеча келія

Йде в зелень диких виш мошаха тїнь без звуку,
Де плющ обняв колони й пестить круглі луки.

А в сїрій келїї у сепїї, в цинобрі
Воскреснуть предки й дїї лицарїв хоробрї.

І найде спокїй забуття в іконописї
Чернець, що труд рокїв без імени залишить.

Бо угорї ось очї образу ласкаві
За признання йому, за щастя і за славу.

І може скромність ще колись його й заслуга
Сплине з ікони ласкою надхнець для других.

IV.

Р. Б. 988.

Ще слїд стопи тут первозванного Андрея,
І в капища їдуть нових пророцтв ереї.

Освячена прикладена уже сокира —
В огні замовкне самопевний смїх кумира!

Сухї аскети з безтїлесними святими
І Бог, замучений за нас, прийшов із ними.

А де шумїли пралїси, там у каплицях
Заморених угодникїв на фресках лиця.

І вже вовк для внукїв заповїт святинї
Передає в столїття ореол княгинї.

V.

Світло шляху

Із півдня й з півночі — срібло, парчу, куніці,
— Везли купці багатство й славу до столиці.

А як орда жахала на шляху далекім,
Готовий до удару меч беріг безпеки.

Дружинник їхав за майпом в чужі країни,
Щоб край заквіт і світлом блиснули святині.

За ласку й поміч мірра й золото в фелонах,
Воскові свічі й в ризах з паволок ікони.

А згодом світлом в душах воїв в дні походу
Благословення образа і ймення роду.

VI.

В замковій каплиці

Тісні подвір'я, муром сковані світлиці
Й вузькі й високі вікна в замковій каплиці.

Підносять душу і слова склепіння вгору
І сходять міць із постатей святих суворих.

Вельможа й син там снить про блиск мечів в турнірі,
Про славу роду і поход за Бога й віру.

Слова скупі, мов простір скований, — убогі,
Проханням падають заслуги й перемоги.

Щоб цілувати визволений камінь гробу,
Де страстей перейшов Христос найважчу пробу.

VII.

Облога

В журбі патриції схилилися й міщани:
В огні гармат родинні мури й барбакани.

Зруйнує добробут і давній спокій ворог,
Надбання поколінь в руїну втопче й в порох.

То вийдуть з корогвами серед куль облоги,
Щоб лихо відвернув опікуп від порога.

Благають чуда тисячів уста, пощади,
І щедрий дар з багатств для храму зложать радо.

А на валах цехмайстер відділом керує,
І в вал всякає молодої крові струмінь.

VIII.

На незаних водах

Колумба обрїї, де Гама і Веспуччі, —
В даль простір кличе, і моря й краї цвітучі.

В серцях жада бурхлива чину і пригоди,
— Завзяття дужче від невтишних хвиль негоди.

На острові десь причалити невідомім,
І лад накинуть свій і давній звичай дому!

...То в чужині утишить конкістадор спрагу
— Накипе волю племенам звияжним стягом.

І Богові одному чорні і червоні
Поклоняться й Його привезеній іконі.

ІХ.

В красі правда

З пергамену ожив холодний, владний розум,
Не розплинувшись в мороці століть, — в тривозі.

В очах знов запит, як заслони тайн роздерти,
Убити біль почей і глузувати з смерти.

Побачить правду знов в красі Буонаротті,
— Служитимуть мистці відродженій чесноті.

Прославлений в різьбі Каррари зимний камінь —
Оживлений, огрітий творчими руками.

А в постаті Мадонни риси Афродіте,
Бо лиш в гармонії могтимо усміх жити!

Х.

Серед золота святині

Золочені святі, а свічки з кристалю
І навіть скла вітражу золотисто сяють.

На образах і янголи, і янголята,
І небо зоряне, і облаки крилаті.

Ікони сковані в важкі, багаті рами,
І скрізь прикраси, скрізь розкинені над нами.

І ось в святих руках, в Вероніки долоні,
Твоє лице відбите на платку, в короні.

І десь далеко тіло немічне в знемозі,
Як падав під хрестом сам Бог в своїй дорозі.

ХІ.

На грані світу

Орда з півмісяцем і іменем Аллаха
Котилася по світі карою і жахом.

А ген! в крові купалися степи на грані!
...І збагровіє прапор, — малиновий стане.

Там лицарі складали дар життя за віру —
Дрижав султан в своїй столиці і везири.

Ні! Ні! Обиди не допустять горді лави
У волость Володимира і Ярослава.

А враз з князями Теодосій і Антоній
Вливають внукам твердоту в серця й долоні.

ХІІ.

В ясирі

Святого Провидіння мудросте, Софіє,
Вселися вірою в любов і у надю.

Дозволь лишитись гордими в важкім ясирі
І розплистись в бездушності не дай нам сірій.

Хай нам золотоверхої столиці промінь
Прилине привітанням від отчизни й дому.

А щоб завіту не забули ми й закону,
З святині прийдуть променем святі з ікони.

То вирватись з оков присутність їх pomoже,
І ще в соборі всі помолимося — може.

XIII.

Місія

То де апостолів ще не було ні сліду,
Святіі мужі йшли в край диких людоїдів.

І залишали пам'ятники там посвяти,
Де лад ломили зрадники і апостати.

У вічному бою, вбиваючи відразу,
Спішились в пекло пошестей і мук прокази.

Між тіней хоровід сліпий, між зло і стогін
Ікони кидали на обрій пальм — ікони.

А як у джунглях падали й в лісах без слави,
Прощали їх оживлені на віки з'яви.

XIV.

Вежі Вавилону

Невтишна думко веж старого Вавилону,
Воскресла в пристрасті заліза і бетону!

Десь в хмарах свідками важких масивів чола,
Що грім вже нестрашний, — вогонь і злив сваволя.

А жертву в скромній гордості ще той лиш зложить,
Хто загадок життя розкрив найбільше, Боже.

Та все ж числу не володіть чуттям, — світами —
І в велчі колон не згинуть сірі рами.

І іноді в розритій сумнівом людині
Молитва в хмарочосах спалахне і ниці.

XV.

De profundis

То знову гнів, як в дні потопа Батухана,
І скрип немазаних возів, і сонце тьмяне.

Знов буде в підземеллях смолоскип горіти,
Так, як тоді, як в ніч гріха зачало дити.

Хрест при народженні і ще раз при обнові,
І в болю страстей лиш заслуга і в любові.

І зрозумійте маловіри і чуживці
Цю правду й віру в символ: „In hoc signo vinces”.

І знайте: запишається чорнозем хлібом,
І знов опікуни святинь — Борис із Глібом.

ДО ІКОНІ

I.

З першим променем

До матері вбраної в квіти
— із променем першим, крилатим —
Молитвою схочуть горіти

Бажання у сумерку хати.
Там руки поорані трудом
До вогника будуть блукати,

— Щоб тішились плодом всі люди
І град оминав нас і зливи,
Щоб усміх ішов з нами всюди

І золотом вкрилися ниви.

II.

Плугатар

О, дай нам пасущного хліба,
І чорпі, розкинеші плугом,
Пухкими хай стануть ці скиби!

— Хай піт мій рососою заслуги
Зливає сумші перелоги,
Мов предків священна напруга.

Закреслив Ім плуг перемоги
І вкрив мозолями Іх руки,
Як ниви й лани без знемоги

Для сина здобули й унука.

III.

Сіяч

Хай сіяні зерна пшениці
Не ляжуть на груді пі камінь,
— Не виїдять засіву птаці,

Не вкриється лан бур'янами,
Не знідїє колос у тіні,
Ні жар не горить над полями.

Стократно нам зійде насіння,
Бо смокву прокляв Ти без плоду,
Ледачі прокляв покоління —

Гнилі порохняві колоди,

ІУ.

В дерев'яній церковці

Тремким ореолом червоним
Цілує увечорі промінь
Зчорнілі убогі ікони.

А очі самотні у ньому
Обнови шукають і сили
По спеці, по праці, по втомі.

Замовкли слова, занімили,
Без руху спинилися руки,
Аж біль, в глибині скам'янілий,

У промені згинув без згуку.

У.

Воїн

Владико! Дозволь захистити
Ці скиби, добуті батьками,
Щоб нас не злословили діти,

Щоб святощів наших ні храму
Не сміли зневажить навали
Ні глум не сміявся над нами!

— Дозволь, щоб хоробро стояли
Геройські, нездолані лави
І щоб за грудей наших валом

На жертві заквітнула слава!

УІ.

Його дружина

Зволь, Боже, щитом захистити
В кривавих болях мого мужа,
— Отця поверни його дітям.

Щоб ворог, — молюсь, — не подужав...
... Хай вернуться в славі, приїдуть,
І мрій не зморозить нам стужа!

Не дай нам побачити стиду
На лицарів сміливих лицях,
— Неволі пізнати обиду —

Вмирати в ганьбі у в'язницях!

УІІ.

Духовник

Молитися буду за стадо,
— За віру його і посвяту,
Щоб зла не було ані зради!

Талантів не дай закопати,
Не бачити плоду ціколи,
За правду на прю не ставати.

Як житом пишається поле,
Так золотом труд заясніє,
І жертви святим ореолом

Хай сходять незвершені мрії.

VIII.

Ремісник

Об'явлень святі тасмниці
Замкну в переплеті з сап'яну,
Тож зручними пальці зроби ці!

Любов мою, золотом ткану,
Вплітатиму в ініціяли,
Аж словом палаючим стануть,

Що скрите на дні десь кричало,
Що славою мусить Твоєю,
Старинним наказом скрижалів

Лунати повік над землею.

IX.

Робітник

В роботі вже ствердли долоні
І міцно тримаю мій молот,
Що зранку до вечора дзвонить.

О, рук не зложити вже кволо —
Твої не ждати нам кари,
Що злидні заглянуть чи голод.

Ліниві лякаються марив,
І гніву, і ала, й безробіття,
А ми горимо всі в пожарі,

Бо руки навчив Ти робити.

X.

Рудок о п

Снагу висисають полпи,
Зневіри і сну раменами!
Тут в мороці коні посліпли

В безоднях понурої ями, —
Тут наше життя посіріло
В оковах тупої безтями.

То дзвоном нам серце забилося
До різьблених постатей чорних,
Що променів кидують стріли,

І святість Іх душу огорне.

XI.

М о н а х

Вселились слова мої в зелень,
У листя дерев і у віги,
У трави, і квіти, і зела.

І запахом буду я жити
У келехах білих жасминів,
Росою у сонці яснії.

Бо в промені Ти, а не в тіні —
Не кара, не гнів, а розрада
І радість у далечі синій

І ритму нестримна каскада.

ХІІ.

До хвиль

О, хвилі в пошарпаній піні
Нестримного, лютото валу!
Незнамі шляхи селедину,

Холодна пустиня кристало!
О, обрії ясно-прозорі,
Заховамі рифи коралів!

До вас моя туга говорить,
І кається гріх в самотині,
Де небо, і сонце, і море

Скрізь моляться Правді Єдиній.]

ХІІІ.

Літун

Гей, вище, до синяви вгору,
Де вчора лиш думка літала,
Де тільки стихія ще вчора,

— Без гніву, без жаху, без жалю —
Летіти, летіти, летіти,
Віддатися спам на поталу

Про бурю, громи і про вітер,
Пригоди і сміх перемоги —
І трудові й сонцеві жити

І Правді мостити дороги!

ХІУ.

В'язень

Хай світло в душі не погасне,
Іконо померклого дому,
І мрії не вмруть передчасно,

Щоб я не скорився нікому
По предків незламних зразкові
І титли не зрікся ні коми.

Лиш голосу слухав любови
І скрізь пам'ятав на тортурах,
Що вічно : „Eppur si muove”,

І сонце нам зійде і в мурах.

ХУ.

Його мати

О Ти! збережи його, Мати
Найбільшого скорбного Сина,
— За велич страждань і посвяти,

За серце моєї дитини,
Що билося тільки для других,
Не знало злоби і провини.

Ні! ні! Хай не знає наруги,
Що помсти жадає й прокльону.
Хай тьми нерозвійної смуги

Не зв'яжуть відчаєм полону.

ХУІ.

Д о с л і д н и к

Палаючі зорі незнані,
Нестримні світи певідомі,
Вогні незамовклих вульканів,

Стихіє караюча грому,
І тайно любови і люті
У атомі й світі усьому!

Пізнати вас мушу й збагнути!
— Усе, що закрите ще досі —
І голос могутній відчути,

Що лад є у вічнім хаосі.

ХУІІ.

С л о в о ч и н у

Дай віру надхненну, гарячу,
Щоб слово, мов гейзер, жагуче
Прорвалось з глибин нетерпляче.

Хай слово порве всіх на кручі,
Над дикі провалля на діло —
Вказати дорогу грядучим,

Щоб тугою предків горіли,
Щоб рвались, мов води, пробосм
І мали охоту і сили,

Не знидіти мертво в спокої.

ХУІІІ.

М а л я р

Пошли мені радість екстази,
Щоб барви я вмів оживити,
Любов'ю в холоднім вітражі!

Щоб сонце погідного літа
Сміялося навіть в терпінні,
Як правду дано довершити!

.... З палітрою скрізь на колнах,
Молитву я вдуну аскетів
У фресків поблідлі карміни

Й достойні німі силуети.

XIX.

М о л и

Ще скаргою болю й відчаю
За сумерк надій, за невдачі,
Заграю, — востаннє заграю,

Щоб зради ніхто вже не бачив,
У тьмі не блукав манівцями
І серце мав кожний гаряче.

А заки впаду у безтямі,
Хай лишиться вічно у звуках
І моляться десь вечорами

Моя лиш безмежна розпука.

XX.

Архітект

Промовить нам мертве каміння
І мрія людини живої
У вежах струнких і склепіннях

Весело-сміливою грою,
Що прийде знов, прийде Месія
Із доброю вістю благою.

І радісна, творча стихія
Замешкає в гордій фасаді,
І житиму в ясній надії,

Що труд мій не зникне ні радість.

ОТЧЕ НАШ

I.—III. Львів, Бригідки, 1.—12. IX. 1939.

IV.—VII. Рабка, інтерповання, 20.—28. VIII. 1941.

І.

*Отче наш, іже єси на небесіх,
Да святиться ім'я Твоє!*

До Тебе, Отче наш, благий Владико, —
Веселки й сумерку могутній Пане,
З палаючих глибин нестримним криком,
У розпачі розчарувань — омани,
Мої слова молитви вилітають:
І білим цвітом стеляться жасмину,
І рвуться, гіркнуть сумніву полином!
... Палкі слова надії і відчаю...

До Тебе, Царю облаків, блакиті
І часу необнятого й простору,
Мільярдів зір, вогнених сонць всесвіту,
Святої думки поступу і твору —
Шлю пристрасних бажань молитву скриту:
Тернових колючок пахучу рожу...
... До Тебе, що єси на небі, Боже, —
Що птицям кажеш жити й квітнуть квітам.

Хай святість Імени Твого, Владико,
Сполучить гімнами усю природу,
Хай океани моляться і ріки
І всі Тобі поклоняться народи.
І голосніше грому й хуртовини
До Тебе кличуть, Отче наш, з темниці
Розширені розпучкою зіниці —
Слова завмерлі вольної людини.

ІІ.

Да прийде царствіє Твоє

Резеди скромної пахучі квіти,
Зелене листя звеселить престоли
І вічних правд величні заповіти
Святим засяють — ясним — ореолом.
Зійди, замешкай в совісті людини,
Вселися в серце кожної істоти :
Хай прийде царство мужности й чесноти —
Вселенна радість доброї новини.

Хай книг Твоїх живе, безсмертне слово
Повторять явно вольними устами
Усіх земель язики в рідній мові,
В якій почули першу пісню мами!
Хай сяйво безконечної щедроти
Не промише над мурами Сіону.
Погибнуть нечестивих злі закони
І чесний в соромі не вмере гелотом.

Не в іскрах зір, не в звуках труб і грому
Признати прийдеш царство нагороди
За жертву почувань і труд підйому
І не лиш вибрані спасеш народи.
Тому не діл оманливих намисто,
А Слово дай нам, що було в началі —
Крицеві, неосквернені скрижалі,
І в душу думку вдунь, Єдиний, чисту!

III.

Да будет воля Твоя

Мімоси піжність відверни в дні гніву:
Як храм в руїні, згарища у димі,
У груди труту нам вложи жаливи,
Щоб втрату ми знесли Єрусалиму,
Образ не чули ворога лихого
Для риз, безкровних жертв, святих принесів,
Щоб знали ми, що меч — не мир приносиш
І що нема без страстей перемоги.

Хоч часом в немочі прошу розради, —
Не слухай, Господи, прохань знемоги:
Я смерти жах пізнав і друзів зраду
У сірній день страждання і тривоги...
...І спопеліла вже душа у болі:
Я бачив біль, в яким затьмаривсь розум, —
Розпуки срібні, найсвятіші сльози...
Проте, лиш по Твоїй хай буде волі.

Лиш віра й честь ще не дали упасти!
Прости: вже досить жертв, невдач, отрути.
...Дай радісну, малу хвилину щастя! —
...Прости!... Дозволь на мить одну забути!
Ні! Ні! Зболілого не слухай крику!
Дозволь і силу дай ще раз на жертву!
Бо Ти велів за правду вміти вмерти —
І волі я Твоїй корюсь, Владико!

ІУ.

*Хліб наш насущний
даждь нам днесь*

Фасадами святинь благословенний,
— Для нас присутній завжди у кивоті, —
Насущний, чорний хліб нам дай щоденно,
Добутий працею в кривавім поті.
Не поскупи трудящим урожаю
І сили не відмов моїй десниці!
Нехай псалом співає лап пшениці,
Вечірній шум дерев в замовклім гаю.

І працю завжди дай мені — роботу,
Щоб жити я не мусів у безділлі
І з нужди маривом, і без охоти
Відважитись на творчість та зусилля.
Хай творчість буде віддыхом, не трудом, —
Не буде голоду, ні безробіття,
Щоб в праці нам росли й кріпились діти
І чинами молилися всі люди.

Але молю не тільки хліба й праці.
Не жить нам хлібом лиш без світла Слова!
— У темряві певолі і певдачі
Дай силу духа, віри і любови,
Дай вічного горіння насолоду,
Щоб більше болю я не знав — розпуки,
Життя в могилі без світел науки,
Без вічних чипів для добра народу.

Ў.

*І остави нам долги наша,
якоже і ми оставляєм
должником нашим*

Владико! Творче! Вислухай людину,
Слова кають і сумніву й одчаю!
Гріхи прости мені й усі провини,
Як я винувникам простить стараюсь.
— Ти знавш неміч нашої природи,
Проте чоло схиляю я в покорі,
Жертвую біль Тобі й образи сором.
— Та як простити страсті й біль народу?!

За храм збезчещений, собор в руїні,
За кров братів мордованих в підвалах,
За смерти жах і голод в Україні,
За тих святих, що на хрестах вмирили,
Щоб діти вольними жили у славі,
За підступ, поєне в отруті лезо,
Сибір, Соловки, Казакстан, Березу —
Прости їм, Боже! Я не маю права!

Або нехай покараш упадуть,
Подолані мечами ляжуть в порох,
Хай просять милостині і пощади!
Хай кається й покутує наш ворог!
То як в болах кривавих — нашим трудом
Підступне плем'я впаде та лукаве
Й на згарищах збудуємо державу,
Прощу їм, хоч ніколи не забуду!

УІ.

І не введи нас во іскушеніє

На мапівці нас не введи спокуси
Лукавих діл, розтратности й гордині;
Нехай нас спрага розкошей не душить
І зло в душі погібне і загине.
Розвій злі мислі, злі слова і чини,
Всі пристрасті притаєні й незнапі,
Що вдень і ви́ч, увечорі і рапо
Жахають, будять, ваблять нас, Єдиний!

Не кипь в обійми кволої любови,
Щоб заглушив я в собі творчий голос
Твої волі і Твої мови
І щоб без діл мені поснів волос,
Щоб я ходив в м'яких, шовкових путах
І втратив над самим собою владу,
Щоб жив я серед підступу та зради
І пив весь вік лиш заздности отруту.

Звільни мене від злих бажань відплати
За ворогів злобу чи неміч друга,
Що найдорожче важився забрати,
Як біля мене біль шалів і хуга;
Не золото він крав, а почування,
Вини признати не хотів — покути!
Прости йому! Мені ж дозволя забути
Мій біль, зневіру, сумніви й вагання.

УІІ.

Но ізбави нас от лукавого

І від лукавого спаси та злого,
Від бруду вольними зроби та скверни,
Усі шляхи нам осіни:— дороги,
Посій родючих піль найкращі зерна,
Щоб не кукіль в душі зійшов, а колос,
Щоб чисті серцем чистими устами
Псалом ми заспівали над степами
І плив могутньо в голубінь наш голос.

Бо як лукавим, злим, безчесним бути
Між лицарством одважним до загибну,
Над Доном, над святим Дніпром чи Прутом,
Між квітами — під небом України?
Пошли нам ласку, Боже, й всі чесноти,
Дарунок дай геройства і посвяти,
Щоб вмлі ми горіти й не згаряти
І піт нести й життя та кров спільноті.

Бо як лукавим бути тут, у світі,
Як зелені лісів — Твоїй природі
І саянві шляхів не помолитись
У іскрах сонця й самоцвітах льоду?
— У гімн один зіллитися, злучитись,
Нестись весняним вихром над полями,
На ниви впасти теплими дощами
І повиню неповторним співом жити!

ЗМІСТ

I. УКРАЇНИ (I-IX)	5—14
II. ШЛЯХИ	15—33
1. Вічна юність (I—IV)	16
2. Постої (I—IV)	20
3. Дисонанси (I—IV)	22
4. З-поза решітки (I—IV)	26
5. На шляхах чужини (I—IV)	30
6. Пастелі (I—IV)	32
III. З ДОРІГ ЛЮДИНИ І НАРОДУ	35—67
1. Казка про вогонь (1—3)	36
2. Казка про золоту кулю (1—3)	39
3. Рожі	43
4. Сентиментальний вальс	46
5. Сні	50
6. Мряки	53
7. Серпнева буря	56
8. З братських могил	58
9. Містерія мертвого дому	62
10. Юнацький марш	65
IV. БАЛЯДИ	69—90
1. Помста троянд	70
2. Парашка	76
3. Бретонська баляда	84
V. ХВИЛІ	91—122
1. Мотто	91
2. З ночей жаху (I—VI)	92
3. Хвилини (I—VII)	98
4. Елегія про хлопчика (I—V)	105
5. В'язниччі експреси (I—III)	110
6. По виставі „Малахія“ (I—III)	113
7. Розстріляним	116
8. Пліч-о-пліч	117
9. Пісні свободи (I—IV)	118
10. Епілог	122
VI. ІКОНИ	123—150
1. Зі життя (I—V)	124
2. Очі матері (I—III)	129
3. Зо століть (I—XV)	132
4. До ікони (I—XX)	140
VII. ОТЧЕ НАШ (I—IV)	151—158
ЗМІСТ	159

Ціна: 5 — ДМ або 2.— ам. дол.

IUBA-online.org